

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ความสนใจ

ความหมายของความสนใจ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า "ความสนใจ" (Interest) ไว้อย่างนี้คือ

คลิฟฟอร์ด พี โฟรลิก (Clifford P. Frolick) อ้างถึงในละม้ายมาศ ศรทัต 2510 : 235) มีความเห็นว่า ความสนใจเป็นแรงผลักดันอันหนึ่งที่กระตุ้นให้บุคคลกระทำการใด ๆ หรืออีกนัยหนึ่งความสนใจแสดงถึงความโน้มเอียงในการที่บุคคลจะเลือก หรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ตนชอบมากกว่าสิ่งอื่น ๆ ถ้าจะกล่าวโดยง่าย ๆ ความสนใจ คือ "การชอบ" หรือสิ่งที่เราชอบนั่นเอง

คิวอี้ (Dewey 1959 : 66, อ้างถึงในช่อแก้ว โภคย์สุภัทน์ 2525 : 22) กล่าวว่า ความสนใจคือความรู้สึกชอบ หรือความพอใจที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด แนวความคิดใดแนวความคิดหนึ่งหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

เจเจอร์ และโฟรลิก (Jager and Froehlich 1947 : 12) ให้ความหมายของความสนใจว่าเป็นความโน้มเอียงที่จะเอาใจใส่ต่อกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นเวลานานหมั่นและพากเพียรที่จะกระทำกิจกรรมนั้นอยู่เรื่อย ๆ

นูนัลลี (Nunnally 1970 : 415) ได้สรุปไว้ว่าความสนใจหมายถึงความชอบในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะ

ทอร์นไดค์ และฮาเก้น (Thorndike and Hagen 1977 : 395, อ้างถึงในวิชชุภา ถาวรพัฒน์พงศ์ 2527 : 8) ได้อธิบายไว้ว่าความสนใจเป็นการดึงดูดใจของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวกับกิจกรรมที่เขาพึงพอใจโดยแสดงออกมาในรูปของความชอบ หรือไม่ชอบ ซึ่งจะเป็นแนวโน้มในการค้นหาหรือหลีกเลี่ยงกิจกรรมใด

กิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะ

วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ (2519 : 258) ได้ให้ความหมายของความสนใจว่าหมายถึง อากาโรอยากรู้ อยากเห็น อากาโรชอบทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด อากาโรสนุกเพลิดเพลินใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออากาโรซาบซึ้งในคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ

วัชรวิทย์ ทรัพย์มี (2520 : 58) ได้อธิบายว่า ความสนใจคือความรู้สึกที่จกจ่อ อยากรู้ อยากเห็น อยากกระทำในสิ่งที่ตนสนใจนั้น ความสนใจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนหรือการทำงาน

จากความหมายของความสนใจที่กล่าวมาสรุปได้ว่าความสนใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือความพอใจในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง และมีความสนุกเพลิดเพลินที่ได้กระทำสิ่งนั้น ความสนใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนและเกิดการเรียนรู้

สาเหตุที่ทำให้เกิดความสนใจ

สาเหตุที่ทำให้เกิดความสนใจนี้ ประสาร ทิพย์ธารว (2521 : 98) ได้กล่าวไว้ว่า มีสาเหตุหลายประการด้วยกันคือ

1. เกิดจากการเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ ดังนั้นถ้าครูจะให้เด็กสนใจในบทเรียนก็ควรจะต้องชี้แจงให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของบทเรียนนั้น ๆ ก่อนจะเริ่มการสอน
2. เกิดจากแรงจูงใจของสิ่งเร้า ในการเรียนการสอนนั้นถ้าบทเรียนใดเด็กไม่สนใจครูอาจใช้แรงจูงใจสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นได้
3. เป็นสิ่งที่มีความหมายต่อเด็ก ฉะนั้นครูควรนำเอาสิ่งที่เด็กจะนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันมาชักจูงให้เด็กเกิดความสนใจในบทเรียนต่อไปได้
4. เป็นสิ่งที่แปลกใหม่และทำให้เด็กตื่นเต้นครูควร เปลี่ยนกิจกรรมอยู่เสมอ กิจกรรมควรจะเป็นประสบการณ์ใหม่ของเด็กหรือ เป็นสิ่งที่น่าตื่นตาตื่นใจสนุกสนานในการเรียน
5. เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงของเด็ก
6. เป็นสิ่งที่เด็กมีความถนัดในสิ่งนั้น และมีประสบการณ์มาบ้างแล้ว

การเข้าใจสาเหตุของการเกิดความสนใจนั้นเป็นประโยชน์ต่อการนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนจะทำให้เด็กเกิดความสนใจในบทเรียน และเกิดการ

เรียนรู้ไ้รวดเร็วขึ้น

การวัดความสนใจ

สำหรับการที่จะวัดความสนใจให้โดยลบลูกคองที่สุ่มนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ทั้งนี้เพราะความสนใจของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ได้แก่ อายุ เพศ สติปัญญา สิ่งแวดล้อม ความสนใจของแต่ละบุคคล อาจจะวัดได้หลายวิธี เช่น คลิฟฟอร์ด พี โฟรลิก (Clifford P. Frolick อ้างถึงในละม้ายมาศ ศรีทศ 2510 : 237) ได้อธิบายถึงวิธีเก็บข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความสนใจไว้ 4 ประการ ซึ่งอาจจะกล่าวได้สั้น ๆ ดังนี้

1. สังเกตความเป็นไปของแต่ละบุคคล
2. จับความสนใจต่าง ๆ ที่บุคคลแต่ละคนแสดงออก
3. ศึกษากิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นกระทำ
4. ใช้แบบสอบถามความสนใจ วัดโดยตรง

เฮิร์ลอค (Hurlock 1955 : 160-161, อ้างถึงในช่อแก้ว โภคย์สุพัทร์ 2525 : 23) กล่าวว่า เราสามารถวัดความสนใจได้ 3 วิธีคือ ใช้การสังเกต สัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถามความสนใจ ส่วนเพาเวล (Powell 1963 : 238) ได้กล่าวไว้ว่า เราสามารถวัดความสนใจได้โดยวิธีต่อไปนี้คือ ใช้แบบสอบถามความสนใจ ใช้แบบสอบถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์

นอกจากนี้ เดวิส (Davis 1964 : 105, อ้างถึงในช่อแก้ว โภคย์สุพัทร์ 2525 : 23-24) ยังได้เสนอแนะเทคนิคสำหรับวัดความสนใจไว้ดังนี้

1. ค้นหาสิ่งที่แต่ละบุคคลชอบทำในระยะ 2-3 ปี ที่ผ่านมามีเขาชอบสละเวลาว่างที่มีอยู่เพื่อหาสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ ก็แสดงว่าเขาสนใจสิ่งนั้น
2. ค้นหาว่าแต่ละบุคคลมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด ถ้าเขามีความรู้ในเรื่องนั้นมากก็แสดงว่าเขาสนใจในเรื่องนั้น ทั้งนี้เพราะขึ้นอยู่กับหลักความจริงที่ว่า คนเราย่อมจำสิ่งที่ตนสนใจได้ดีกว่าสิ่งที่ไม่สนใจ
3. ให้แต่ละบุคคลแสดงความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อข้อความที่กำหนดให้

วิธีการวัดความสนใจที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น สามารถใช้วัดความสนใจของบุคคลได้ทั้งสิ้น แต่การจะนำไปใช้กับใครในสถานการณแบบใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับคุณยพินิจ

ของบุคคลนำไปใช้เอง และจากการวัดความสนใจโดยวิธีต่าง ๆ ก็มีพิสูจน์แล้วว่า การวัดความสนใจโดยวิธีใช้แบบสำรวจความสนใจ เป็นวิธีที่ได้ผลดีที่สุด เราความสนใจที่สุด และเป็นวิธีการที่เชื่อมั่นได้ (Mehrens 1969 : 218)

ความสนใจกับการเรียนการสอน

การเรียนการสอนบทเรียนใด ๆ จะโดยผลสมความมุ่งหมายหรือไม่เพียงใด นั้นย่อมขึ้นอยู่กับความสนใจด้วยส่วนหนึ่ง ความสนใจจะทำให้นักเรียนเกิดความตั้งใจ คือเอาใจมาจจจจอยู่กับบทเรียนตลอดเวลา ช่วยให้เข้าใจบทเรียนเป็นอย่างดี ฉะนั้น ครูควรจะทำให้เด็กสนใจบทเรียนก่อนจะลงมือสอนและจะคงรักษาความสนใจของเด็กให้คงทนอยู่ตลอดเวลาเรียนด้วยคือ (วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ 2519 : 258-259)

1. การเร้าความสนใจด้วยอุปกรณ์การสอน อุปกรณ์การสอนจำพวก โสตทัศนวัสดุนั้นย่อมมีประโยชน์ในการกระตุ้นหรือเร้าให้เกิดสนใจบทเรียนได้มากที่สุด เช่น การสอนเรื่อง "พระปิยมหาราช" ครูอาจจะเร้าความสนใจด้วยภาพนิกัรัชกาลที่ 5 ภาพนิกัพระบรมรูปทรงม้า ภาพนิกัการถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้า ฯลฯ เป็นต้น

2. การเร้าความสนใจด้วยการซักถามครูสามารถใช้คำถามซักถามนักเรียน ให้นักเรียนคิดและตอบคำถามโดยอาศัยประสบการณ์เดิม เพื่อเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจบทเรียน เช่น ครูซักถามนักเรียนว่า ใครเคยดูท้องฟ้าเวลากลางคืนบ้าง นักเรียนเคยสังเกตเห็นอะไรปรากฏอยู่บนท้องฟ้าบ้าง เพื่อนำเข้าสู่บทเรียนเรื่อง "ดวงจันทร์"

3. การให้นักเรียนเล่าถึงประสบการณ์ ครูให้นักเรียนออกมาเล่าประสบการณ์ที่หน้าชั้นเรียน ๆ ให้เพื่อน ๆ ฟังก็เป็นวิธีเร้าความสนใจวิธีหนึ่ง เช่น ให้นักเรียนออกมาเล่าถึงประสบการณ์ในการเดินทางโดยรถยนต์ รถไฟ หรือเรือบินสั้น ๆ ที่หน้าชั้นทีละคน เพื่อเร้าความสนใจเรื่อง "การคมนาคม"

4. การจัดสถานการณ์ ครูที่มีความคิดริเริ่มมักนิยมสร้างสถานการณ์ขึ้น เพื่อเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจบทเรียน

5. การจัดสภาพแวดล้อม ครูที่มีความเชื่อในอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมจะสนใจใช้วิธีการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เพื่อเร้าความสนใจของนักเรียน เช่น

การแต่งป้ายนิเทศ การจัดแสดงเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามมุมห้อง เมื่อนักเรียนเข้ามาในห้องเรียน เด็กจะตื่นเต้นสนใจท่สิ่งแวกล่อบนั้ัน ทำให้อยากรู้อยากเห็น เช่น การแต่งห้องควยภาพผนัง แบนที่ รูปบ้าน กล่อกจนทุกกา และสินค้าคาง ๆ เกี่ยวกับญี่ปุ่น เพื่อเร้าความสนใจเกี่ยวกับหน่วย "ประเทศญี่ปุ่น"

๖. การใช้เหตุการณ่ที่เกิเกิดขึ้นในชุมชนุมชน เหตุการณ่ที่เกิเกิดขึ้นในห้องถึ้นหลายอย่่างที่ครูสามารถใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเร้าความสนใจนักเรียนได้ เช่น การจัดงานประจำปีของชุมชนุมชน การจัดนิทรรศการทางศิลปะ การจัดนิทรรศการผลิตภัณฑ์ของห้องถึ้น การจัดนิทรรศการการจัดดอกไม้ การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ฯลฯ เหล่านี้ ครูจัดให้นักเรียนไปชม ไปหาประสบการณ์ แล้วนำเอาเหตุการณ่ที่กล่าวนั้นมาใช้เร้าความสนใจนักเรียนเข้าสู่บทเรียนโดยการสนทนากันถึง เหตุการณ่ นั้น ๆ

นอกจากนี้วิทยาลัยครูสวนกุสุต (๒๕๑๙ : ๒๕๒๐) ได้กล่าวถึงการรักษาความสนใจของนักเรียนให้คงอยู่ตลอดเวลาเรียนไว้ดังนี้

ความสนใจของนักเรียนที่มีผลต่อบทเรียนนั้นอาจจะหมดลงได้ ถ้ามีสิ่งเร้าอื่นมาดึงดูดความสนใจของนักเรียนไปหรือการสอนการ เรียนไม่สนุกและน่าเบื่อ ฉะนั้นครูจึงควรจะได้ทราบถึงวิธีการที่จะรักษาความสนใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนนั้นให้คงอยู่ตลอดบทเรียนคือ

๑. การใช้อุปกรณ์การสอน ครูควรใช้อุปกรณ์การสอนประกอบการสอนอยู่ทุกระยะ ซึ่งอุปกรณ์การสอนนั้นจะเร้าให้นักเรียนสนใจบทเรียนได้ตลอดไป

๒. การให้นักเรียนได้เปลี่ยนอิริยาบถ ครูไม่ควรให้นักเรียนนั่งเรียนอยู่กับที่ตลอดชั่วโมง เพราะเป็นบรรยากาศที่น่าเบื่อ ควรให้นักเรียนได้ออกไปทุกหน้าชั้นได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น ฯลฯ

๓. การเล่นเกม ถ้าครูได้สอดแทรกการเล่นเกมนไว้ควย เด็กจะรู้สึกสนุกสนานและเพลิดเพลินในการเรียน เกิดความพอใจ สนใจการเรียนอยู่ตลอดเวลา

๔. การแข่งขัน การเรียนการสอนจะน่าสนใจและสนุกสนานมากขึ้น ถ้าครูจัดให้มีการแข่งขันบ้าง เพราะการแข่งขันนั้นเป็นการจูงใจภายนอกอย่างหนึ่ง ซึ่งจะกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความสนใจบทเรียนยิ่งขึ้น เช่น การแข่งขันตอบปัญหา

5. การทำกิจกรรมตามความสนใจและความถนัด ครูควรเตรียมกิจกรรมไว้หลาย ๆ อย่างให้นักเรียนเลือกทำตามความสนใจ ความถนัดเด็กจะพอใจ และสนใจในการเรียน เช่น การวาดภาพ การปั้นภาพ การทำสมุดภาพ ฯลฯ

6. การเล่นเกมหรืออุทาหรณ์ ครูอาจจะให้นักเรียนเป็นผู้เล่าเอง หรือครูเป็นผู้เล่าบ้าง นิทานหรืออุทาหรณ์ที่สนุก ๆ นั้นเรียกร้องความสนใจนักเรียนได้ก็ ทั้งยังช่วยให้สนุกเพลิดเพลินและเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้นอีกด้วย

ประสาร ทิพย์ธารา (2521 : 101) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความสนใจมาใช้ในการเรียนการสอนดังนี้คือ

1. ครูผู้สอนควรจัดสิ่งเร้าให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนควรให้เป็นสิ่งที่มีความหมายต่อเด็ก และให้เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้
3. ครูควรสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้สนุกสนานมีอารมณ์ขัน ทำให้เด็กสนใจการเรียนยิ่งขึ้น
4. ควรให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายในการเรียนและรู้ถึงประโยชน์ของวิชาที่เรียน
5. ควรให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน และควรจะเป็นกิจกรรมที่แปลกและใหม่อยู่เสมอเพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย
6. ประสพการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้เด็กเรียน ควรจะมีลักษณะแตกต่างกันหลาย ๆ แบบเช่น เป็นประสบการณ์ที่ต้องใช้ทักษะประสบการณ์เดิม หรือต้องใช้ความคิด การหาเหตุผล อันจะเป็นการทำทนายให้เด็กสนใจในบทเรียนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ประสาร ทิพย์ธารา (2521 : 101) ได้กล่าวถึงการสร้างความสนใจว่าอาจทำได้หลายทางดังนี้

1. ครูควรเน้นการสอนให้สอดคล้องกับความคงการอยากรู้อยากเห็น โดยหาเรื่องแปลก ๆ ใหม่ ๆ มาเล่าให้ฟัง เช่น ตั้งคำถามแปลก ๆ ที่ไม่ยากเกินความสามารถของเด็ก พยายามส่งเสริมให้เด็กกระตือรือร้น และอยากรู้อยากเห็นยิ่งขึ้นตามลำดับ

2. สอนให้สนุก หากคำพูดที่ตลกและชวนขบขันเข้ามาแทรกในคำอธิบาย หรือยกตัวอย่างที่สนุกสนานประกอบคำอธิบาย สิ่งเหล่านี้จะดึงดูดความสนใจของเด็ก ได้เป็นอย่างดี

3. ทำบทเรียนให้เข้าใจง่าย แจ่มกระจ่างไม่คลุมเคลือ ครูใช้ถ้อยคำ ที่เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก ถ้าสิ่งใดที่เป็นนามธรรมจะอธิบายให้เข้าใจ ยากควรหาอุปกรณมาช่วย

4. ให้นักเรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ร่วม อภิปราย แสดงความคิดเห็น ค้นคว้าหาความรู้มาอธิบายให้เพื่อนในชั้นฟัง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กมีงานทำ และไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายในการ เรียน

นอกจากนี้ประสาร ทิพย์ขารว ได้กล่าวถึงการควบคุมและส่งเสริมความ สนใจว่าครูมีบทบาทสำคัญมากที่จะช่วยเด็กได้ในเรื่องนี้ ซึ่งกระทำได้โดยวิธีต่อไปนี้

1. การซักถาม ครูควรถามในสิ่งที่เด็กสนใจอยู่แล้วเพื่อจะช่วยให้เด็ก เกิดความสนใจยิ่งขึ้น
2. ให้เห็นของจริงหรือของจำลอง หรือถ้าไม่มีก็ใช้วิธีการวาดภาพให้ดู และคอยแนะนำไปค้ำย
3. การพาไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ไปชมพิพิธภัณฑ์ หรือจังหวัดต่าง ๆ ถ้าครูคอยแนะนำไปค้ำยว่าควรดูอะไร และดูอย่างไร หรือเล่าเรื่องที่เกี่ยวข้อง ประวัติของสิ่งที่ดูไปค้ำยก็จะทำให้เกิดความสนใจยิ่งขึ้น

วณิช บรรจงและคณะ (2516 : 33-34) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับวิธีการ สร้างความสนใจให้แก่เด็กซึ่งใช้กันอยู่ทั่วไป และใช้ได้ผลได้แก่วิธีการดังต่อไปนี้

1. ก่อนจะสอนเรื่องใด ต้องสร้างความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นให้แก่เด็ก เสียก่อน คนเราจะไม่สนใจเรื่องหนึ่งใค่นาน ถ้าไม่มีความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นมาก่อน ถ้าครูจะต้องสอนเรื่องใหม่ ครูต้องโยงเรื่องนั้นให้มีส่วนสัมพันธ์กับความรู้เดิมของเด็ก ให้ได้

2. จัดบทเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนของเด็ก ถ้า บทเรียนง่ายเกินไปเด็กจะเบื่อ ถ้าบทเรียนยากเกินไปเด็กจะเกิดความท้อถอยในการ เรียน บทเรียนที่ดีจะต้องง่ายพอที่จะเรียนได้ แต่ก็ต้องยากพอที่จะท้าทายความสามารถ ของเด็ก

3. จักกิจกรรมให้เด็กได้ทำงานได้สำเร็จเป็นชิ้นเป็นอัน ความสำเร็จในการงานเป็นยววิเศษที่จะช่วยทำให้เด็กสนใจในการเรียน

4. ชี้แจงให้เด็กเห็นความก้าวหน้าของคนก็เป็นแรงจูงใจที่จะทำให้เด็กอยากเรียนและมีความสนใจในงานนั้นมากขึ้น

5. ในการสอนครูควรชี้ให้เด็กเห็นความน่าสนใจของเรื่องที่เรียน ถ้าได้พบเห็นรูลักษณะที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ เด็กจะสนใจในการเรียนมากขึ้น

6. จักสภาพในการเรียนให้เป็นที่น่ารื่นรมย์ ถ้าครูจัดให้เด็กเรียนในสภาพที่สะดวกสบายได้เท่าไร เด็กย่อมมีความสนใจในการเรียนมากขึ้นเท่านั้น

7. ในการสอนแต่ละครั้งครูควรจัดหาอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมมาใช้เป็นการสร้างความสนใจให้แก่เด็ก

8. ในการสอนแต่ละครั้ง ครูต้องมุ่งสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชานั้นควบคู่ไปด้วย

9. ควรจัดให้เด็กได้เรียนโดยการกระทำให้มากที่สุด

10. จักบทเรียนให้มีความหมายต่อชีวิตของเด็ก บทเรียนใดที่เด็กเรียนแล้วนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้ บทเรียนนั้นย่อมเป็นที่สนใจของเด็ก

จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนนั้นจะต้องคำนึงถึงความสนใจของนักเรียน และต้องเหมาะกับเนื้อหาในบทเรียน ข้อสำคัญก็คือต้องใช้วิธีการหลายอย่างต่าง ๆ กัน เพื่อช่วยทำให้เด็กเกิดความสนใจในการเรียน ไม่เบื่อหน่ายในการเรียน อีกทั้งมีความสนุกสนาน เพลิดเพลินในการเรียนอีกด้วย ถ้าครูใช้วิธีการเดียวตลอด การกระทำเช่นนั้นย่อมทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุถึงเป้าหมายเท่าที่ควร

ความสนใจของวัยเด็กอายุ 6-12 ปี

ความสนใจจะเปลี่ยนไปตามวัยของเด็ก นักจิตวิทยาได้ศึกษาค้นคว้าความสนใจของเด็กในแต่ละวัยไว้หลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสนใจของเด็กในระดับประถมศึกษา ซึ่งมีอายุระหว่าง 6-12 ปี ดังพอจะสรุปได้ดังนี้

นวลศิริ เปาโรหิตย์ และคณะ (2515 : 151-154) ได้กล่าวถึงความสนใจของเด็กวัยนี้ไว้ว่า เด็กในวัยนี้มีความสนใจดังนี้

1. การอ่านหนังสือ ภาพยนตร์และโทรทัศน์ เด็กชายมักจะชอบเรื่องตื่นเต้น เช่น เรื่องการสู้รบ หรือเรื่องที่แสดงความกล้าหาญตามลักษณะชาย ส่วนเด็กหญิงจะชอบเรื่องสนุก ๆ ของธรรมชาติรอบตัวหรือชีวิตสัตว์ ความปกติแล้วเด็กที่ฉลาดจะชอบอ่านหนังสือมากกว่าเด็กสติปัญญาต่ำ นอกจากนี้ก็มีการอ่านหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารบ้าง ความนึกคิดของเด็กนี้จะได้รับอิทธิพลมากจากการอ่านหนังสือ หนังสือที่เด็กวัยนี้อ่านจึงควรจะเป็นชนิดที่ให้อะไรประโยชน์ หรือให้ความสนุกสนานตามสมควรมิใช่ประเภทที่เป็นยาพิษแก่จิตใจของเด็ก การดูภาพยนตร์ก็เช่นกัน ยิ่งโตขึ้นเด็กก็จะยิ่งนิยมดูภาพยนตร์มากขึ้นทุกที บิดามารดาควรเป็นผู้เลือกชนิดของภาพยนตร์ให้เด็กดู เพราะถ้าเป็นภาพยนตร์ที่เด็กยังไม่มีความสามารถพอที่จะเข้าใจได้ อาจทำให้ความเข้าใจโลกของเด็กเกิดสับสน การหึงหวงหรือดูโทรทัศน์ของเด็กในปัจจุบันนับเป็นสิ่งที่อยู่ในประสบการณ์ชีวิตประจำวันของเด็กในศตวรรษที่ 20 นี้โดยแท้ เด็กจะชอบดูโทรทัศน์มาก โทรทัศน์จึงเป็นสื่อมวลชนที่เข้ามามีอิทธิพลกับทัศนคติของเด็กมากที่สุด

2. ความสนใจในการเล่น การเล่นจะยังเป็นสิ่งที่เด็กชอบมากที่สุด ในระยะนี้ เด็กชายและเด็กหญิงมักจะมี ความสนใจในการเล่นด้วยกัน เด็กหญิงจะมีความสุขในการไต่เต่างายเลียนแบบมารดา การเล่นบ้านสมมติ ส่วนเด็กชายจะยังนิยมการเล่นที่แสดงความกล้าหาญ เช่น โปลิตซ์จับขโมย และก็มีบ่อยครั้งที่เด็กหญิงอาจมาร่วมแสดงในกิจกรรมของเด็กชาย นอกจากนี้การเล่นละครเป็นสิ่งที่เด็กไปรคปรานมาก และแม้แก่การพูดจาสนทนาธรรมดาเด็กก็ยังมีความคิดฝันที่ค่อนข้างต้องการให้เกิดขึ้นแทรกอยู่ด้วย ทำให้ในบางครั้งเราไม่สามารถทราบได้ว่าเรื่องที่เล่านั้นมี ความจริงอยู่เพียงใด ระยะนี้จึงเป็นโอกาสดีของครู อาจารย์ที่จะนำเอาความสนใจของเด็กไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ในการสอนในห้องเรียน ตัวอย่างเช่น ครูอาจจะนำเอาเรื่องสมมติง่าย ๆ มาให้เด็กแสดงภายในห้องเรียน ด้วยวิธีนี้จะทำให้เด็กได้รับทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความสนใจในกิจกรรมของโรงเรียน และยังทำให้เด็กได้รับความรู้ในเรื่องนั้น ๆ อีกด้วย

ศรีเวื่อน แก้วกังวาล (2518 : 64) ได้กล่าวถึงความสนใจของเด็กวัยนี้ไว้ว่า เด็กมีความต้องการจะเข้าร่วมกลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีผู้นำและปฏิบัติตาม การรวมของเด็ควัยนี้ค่อนข้างจะถาวรสำหรับสัปดาห์ บุญทรง (2523 : 123) ได้มีความ

คิดเห็นสอดคล้องว่า ความสนใจของวัยเด็กวัยนี้ก็คือ ต้องการที่จะปรับคนให้เข้ากับเพื่อน ๆ ดังจะเห็นได้ว่าเด็กวัยนี้ พยายามเข้าร่วมกันเป็นกลุ่ม อยากให้เพื่อนร่วมชั้นรับรอง ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการที่จะรู้สึกว่าคนนั้นมีเจ้าของและเป็นเจ้าของ

อบรม สนิทบาล (2520 : 105-106) ได้กล่าวถึงความต้องการและความสนใจของเด็กวัยนี้ไว้ว่า ในเด็กวัยนี้เด็กจะสนใจและต้องการ ความสนุกสนาน เพลิดเพลินการทำกิจกรรมร่วมกัน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเล่นและการเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระ ความรักและความอบอุ่นใจ ความสำเร็จ ฯลฯ

จันทมาศ ชื่นบุญ และคณะ (2515 : 193) ได้กล่าวว่า เด็กอายุ 12 ขวบ มีความสนใจในการอ่านกว้างขวางขึ้น มักชอบอ่านหนังสือประเภทที่เป็นจริง และเรื่องที่แท้จริง การอ่านมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของเด็กเป็นอันมาก กล่าวคือ เด็กที่มีความสามารถในการอ่านดี คือรู้จักเลือกหนังสืออ่านเป็นอ่านได้เร็ว เก็บเนื้อหาได้ถูกต้อง และนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ เด็กคนนั้นจะงอกงามทั้งทางอารมณ์ สังคม และปัญญา อันเป็นผลทำให้เด็กเกิดความเพลิดเพลิน กระตือรือร้นที่จะทำสิ่งต่าง ๆ มีความคิดริเริ่มที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ สามารถเข้ากับเพื่อนฝูงและสังคมได้ดี พுகจาเข้าใจรู้เรื่องกันดี มีการวิจารณ์หรืออภิปรายร่วมกันได้ สิ่งเหล่านี้ถ้ามีในเด็กคนใด จะทำให้เด็กคนนั้นเกิดความมั่นคง และเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพดี พัฒนาการทางปัญญาที่เห็นเด่นชัด คือ การมีจินตนาการสูง เพราะได้รากฐานมาจากการอ่านที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดมีความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถจะคิดทำและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ทั้งในการเล่นและในการเรียน เด็กเริ่มมีแนวความคิดของตนเองมากขึ้น สามารถคิดและตัดสินใจเองได้ มีความอยากรู้อยากเห็น และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้เร็วขึ้น ทำให้สนใจทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มมากกว่าจะทำแค่ลำพัง เด็กจะเริ่มรู้จักรับผิดชอบ รู้จักใช้เหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ดังนั้น การอ่านจึงมีบทบาทสำคัญมากสำหรับชีวิตของเด็ก

สุชา จันทน์เอม-สุรางค์ จันทน์เอม (2518 : 71-72) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับความสนใจของเด็กวัย 6-12 ปี ไว้ว่า เด็กในวัยนี้มีความสนใจเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างเพิ่มขึ้น มีเหตุผลเป็นหัวข้อในเรื่องที่ตนกระทำ ชอบทำในสิ่งที่ป็นรูปธรรม และทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจ ทั้งใจที่จะทำ ลักษณะความสนใจของ

เด็กระยะนี้ พอสรุปได้ดังนี้

1. มีความสนใจในการเล่นกีฬา และการเล่นอื่น ๆ ที่ต้องใช้กล้ามเนื้อ
2. มีความสนใจในการขีดเขียนตามฝาผนัง และที่ว่างต่าง ๆ
3. มีความสนใจในการวาดภาพ ระบายสี
4. สนใจในการอ่านหนังสือที่เป็นนิทาน และมีรูปภาพระบายสีต่าง ๆ ประกอบ หนังสือประเภทจรรยา คุ้นเคยกับลูกโลก และหนังสือประเภทการ์ตูน
5. มีความสนใจวิทยุ หรือโทรทัศน์ โดยเฉพาะรายการเกี่ยวกับการ์ตูน นิทาน นิยาย ฯลฯ
6. สนใจในสถานการณ์ประเภทต่าง ๆ

จากแนวคิดของนักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่านพอสรุปได้ว่า เด็กในวัย 6-12 ปี มีความสนใจในการอ่านหนังสือ ภาพยนตร์และโทรทัศน์ ต้องการการรวมกลุ่ม สนใจในการเล่นเลียนแบบชีวิตจริง ฉะนั้นครูควรที่จะจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองความสนใจของเด็ก เพื่อเด็กจะได้พัฒนาทั้งทางร่างกาย สมอง และจิตใจ

จากรายละเอียดเกี่ยวกับความสนใจทั้งหมดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความสนใจเป็นสิ่งสำคัญที่คงดำรงอยู่ เพราะมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การศึกษา ความสนใจของศึกษาอย่างละเอียด ทั้งการวัด สาเหตุที่เกิด และความสนใจของเด็ก ในวัยนั้น ๆ เพื่อที่จะได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สนองตอบต่อความสนใจของเด็ก

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนที่สำคัญของหลักสูตร นักเรียนสามารถที่จะเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ของครู ในที่นี้จะขอกล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นในการจัดกิจกรรม ประเภท ลักษณะการจัดที่ การติดตามแนวหลักสูตรพุทธศักราช 2521 และเครื่องมือการสังเกตการจัดกิจกรรม ซึ่งจะขอกล่าวรายละเอียดดังนี้

ความสำคัญและความจำเป็นของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนที่คืบหน้า ผู้สอนจะต้องมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าเป็นอย่างดี ในการเตรียมการสอนนี้สิ่งที่ผู้สอนต้องเตรียมการไว้ให้มากที่สุดก็คือ

กิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะเหตุผลหลายประการ เช่น (มนัส รัตนกิลก ๗ ฎีก 2527 : 255-258)

1. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยสนองความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนในแก่ละคนได้ทั่วถึง เพราะผู้เรียนทุกคนมีความแตกต่างกัน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลาย ๆ อย่าง จึงช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้ได้ตามความสามารถของแต่ละคน

2. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและสนุกสนาน น่าสนใจ รวมทั้งมีความสนใจนานพอที่จะเกิดการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ ได้โดยไม่มีเบื่อหน่าย

3. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

4. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยสนองพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของผู้เรียน

ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมาก อันเป็นผลให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ได้ง่ายขึ้น รวดเร็วขึ้น ทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการพัฒนาการทั้ง 4 ด้านอย่างครบถ้วน

ประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2525 : 71-72) ได้แบ่งกิจกรรมการเรียนการสอน ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางของความสนใจ
2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของความสนใจ

การแบ่ง เช่นนี้ก็เพื่อวัตถุประสงค์ของการทำความเข้าใจให้ง่ายขึ้นเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติครูและนักเรียนจะต้องมีกิจกรรมร่วมหรือสัมพันธ์กันอยู่เสมอ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางของความสนใจก็ได้แก่ วิธีการสอนดังต่อไปนี้

1. การบรรยาย
2. การใช้คำถาม

3. การสาธิต

ฯลฯ

การบรรยาย การใช้คำถาม และการสาธิต โดยทั่ว ๆ ไป ครูจะเป็นผู้กำหนด และถือว่าครูจะเป็นผู้บรรยาย ผู้ใช้คำถาม และผู้สาธิต แต่มีครูเป็นจำนวนไม่น้อยที่สามารถเปลี่ยนวิธีการเหล่านี้ให้เด็กเป็นศูนย์กลางได้ โดยพยายามบรรยายถาม และสาธิต ตามความต้องการหรือความปัญหาของเด็ก และบางครั้งครูจัดให้เด็กช่วยกันนั้นเอง บรรยาย ตั้งคำถาม และสาธิตเพื่อตอบปัญหาหรือความต้องการของเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของความสนใจ ได้แก่ วิธีสอนดังต่อไปนี้

1. การมอบหมายงานให้ทำ หรือการค้นคว้าด้วยตนเอง
2. การให้ทำแบบฝึกหัด หรือการให้การบ้าน
3. การอภิปรายกลุ่ม
4. การให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง
5. การใช้หนังสือเรียน
6. การแสดงบทบาทสมมติ
7. การทดลอง
8. การศึกษานอกสถานที่

ฯลฯ

สิริวรรณ สุวรรณอากาศ (2523 : 176-178) ได้กล่าวเกี่ยวกับประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่นิยมจัดกันทั่ว ๆ ไปนั้นมีหลายอย่าง สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ เนื้อหา ความเหมาะสม ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมประเภทนี้ผู้สอนจะเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติกิจกรรม โดยเริ่มจากผู้สอนเป็นผู้วางแผนการเรียนการสอนและเป็นผู้นำในขณะปฏิบัติกิจกรรม
2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมประเภทนี้

ผู้เรียนเป็นแกนกลาง ในการประกอบกิจกรรม ส่วนผู้สอนจะทำหน้าที่ดังนี้

- 2.1 ประสานงาน
- 2.2 คอยส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรม
- 2.3 แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติกิจกรรม
- 2.4 ทำให้บรรยากาศของการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างดี

กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยังแยกออกเป็น

2 ลักษณะคือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดกลุ่มผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักกลไกของการทำงานร่วมกัน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นรายบุคคล เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสอดคล้องและส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถของตนเอง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนี้แม้ว่าจะมี 2 ประเภท โดยทั่วไปการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จะเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นหลัก โดยครูเป็นเพียงผู้ประสานงาน แนะนำส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วงไปอย่างดี

ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี

กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนที่สำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์และสังคม สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี นักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีไว้ดังนี้

สุนน อมรวิวัฒน์ (2526 : 4-5) ได้ให้แนวคิดในเรื่องนี้ไว้ว่า

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรเป็นเพื่อการพัฒนาความเจริญทุกด้านให้แก่ผู้เรียน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรเร้าให้ผู้เรียนได้แสดงออกและ

มีส่วนร่วมในการเรียน

3. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรให้โอกาสและเห็นความสำคัญ
ของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน

4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้และ
วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองแก่นักเรียน

5. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรมีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนาน
และเป็นกันเอง

สำหรับสมพงษ์ จิตระกำ (2527 : 20-21) ได้กล่าวถึงแนวทางพื้นฐาน
สำคัญในการเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ดังนี้

1. กิจกรรมการสอนต้องมีความชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์
กับความคิดรวบยอดของการสอน ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนที่กำหนดไว้ และอยู่บน
พื้นฐานของเนื้อหาประสบการณ์ที่นำมาใช้ในการสอน

2. กิจกรรมการสอนเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ
ของความคิด การวิเคราะห์ การเลือก การตัดสินใจ และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นอยู่เสมอ

3. กิจกรรมการสอนต้องมีผลต่อการเรียนรู้ พฤติกรรมความรู้สึก ความนึกคิด
ของนักเรียนในทางที่ดีและมีประโยชน์

4. กิจกรรมการสอนต้องสอดคล้องกับวัย ประสบการณ์ ช่วงความสนใจ
ระดับวุฒิภาวะและความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน

5. กิจกรรมการสอนต้องเป็นสื่อกลางในการบูรณาการในเรื่องของเนื้อหา
ประสบการณ์ สิ่งที่เกิดขึ้น ปัญหา ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้เกิดความกลมกลืนใน
การเรียนรู้ มีความใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ

6. กิจกรรมการสอนต้องมีสาระน่าสนใจ สามารถสอดแทรกความสนุกสนาน
เพลิดเพลินได้ และประการสำคัญต้องมีส่วนท้าทายให้นักเรียนรู้จักการคิด การให้
เหตุผล และการแสวงหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเอง

7. กิจกรรมการสอนควรสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง
การทำคามกฎ ระเบียบและขั้นตอนที่กำหนดไว้

8. กิจกรรมการสอนควรมีส่วนของการพัฒนาในเรื่องของการทำงาน
ร่วมกันบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม การดูแลช่วยเหลือกัน

9. กิจกรรมการสอนไม่มุ่งเน้นการแข่งขัน ผลการแพ้ชนะมากเกินไป ทุกคนควรมีความพอใจ และรู้จักการยอมรับพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นเสมอ

10. กิจกรรมการสอนต้องสามารถปรับเนื้อหาและประสบการณ์ ซึ่งเป็นนามธรรมที่ยากยิ่ง ไม่น่าสนใจ ให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แสดงออกได้ เคลื่อนไหว น่าสนใจ และมีส่วนในการเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่ห้องเรียนได้

11. กิจกรรมการสอนควรระบุเทคนิคและวิธีการสอนต่าง ๆ ให้เหมาะสม กิจกรรมและ สื่อการสอนต้องมีส่วนสัมพันธ์และใช้ได้ก็สอดคล้องกันทุกครั้ง

12. กิจกรรมการสอนควรระบุชัดเจนถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนจะสามารถกระทำได้และต้องสามารถวัดและประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนได้ หลังจากกระบวนการเรียนรู้เสร็จสิ้นลง

สิริวรรณ สุวรรณอาภา (2523 : 13) ได้มีความเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องให้สอดคล้องและตอบสนองกับความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ อย่างทั่วถึง
4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น จะต้องพัฒนาผู้เรียนทางด้านพุทธิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย มิใช่จะเน้นพัฒนาความรู้ด้านใดด้านหนึ่ง
5. กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นจะต้องระบุเป้าหมาย ขั้นตอนของกิจกรรมและขั้นสรุปกิจกรรมอย่าง เป็นสำคัญ
6. กิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นปฏิบัติการนั้น จะต้องระบุขั้นตอนที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติได้อย่างชัดเจนไม่สับสน
7. กิจกรรมการเรียนการสอนใด ๆ ที่จะจัดนั้น จะต้องให้สัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
8. กิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ควรเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาพอเหมาะ ไม่ยืดเยื้อจนเกินไป เพราะผู้เรียนอาจเบื่อหน่าย

9. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องมียหลายรูปแบบรวมกันในบทเรียนหรือหน่วยเรียนนั้น ๆ เพราะกิจกรรมเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่กระตือรือร้นในการเรียน

10. กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น ควรเป็นกิจกรรมที่เมื่อผู้เรียนปฏิบัติแล้ว ผู้สอนสามารถวัดผลความสำเร็จของผู้เรียนได้

สำหรับวารสารมิตรครู (2526 : 43-44) ไม่ปรากฏผู้เขียนได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าคงคำนึงถึงกิจกรรมการเรียนการสอน 19 ลักษณะคือ

1. สมองจุดหมายของหลักสูตร
2. สมองความสามารถของผู้เรียน
3. ให้มีเนื้อหาแต่ละบทเรียนสอดคล้องตามเหตุการณ์และสภาพของท้องถิ่น
4. ให้ยึดถือความพร้อม ความสนใจพื้นฐาน ความรู้และลำดับขั้นของการเรียนเป็นหลัก
5. ให้มีเนื้อหาวิชา แต่ละบทเรียนสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มวิชาให้สอดคล้องกับแผนการสอนที่กรมวิชาการหรือเขตการศึกษาหรือท้องถิ่นหรือกลุ่มโรงเรียนจัดทำ
6. ยึดหยุ่นเวลาเรียนตามความสนใจของผู้เรียนและความเหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชาแต่ละเนื้อหาหรือแต่ละตอน
7. ใช้แผนการสอน คู่มือครูและสอนให้ครบทุกแผนที่กำหนดไว้ตามลำดับขั้นและวิธีการ
8. ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ กัน
9. ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้หลายลักษณะ
10. จัดให้มีการประยุกต์เอาเทคนิคและวิธีการ แนวความคิด อุปกรณ์และเครื่องมือใหม่มาใช้เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน
11. มีมาตรการศึกษาค้นผลงานของนักเรียนในการนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตประจำวัน
12. มีการเตรียมงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน และจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้สอดคล้องกับวิชาที่สอน

13. เน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักหาเหตุผล รู้จักตัดสินใจ และรู้จักแก้ปัญหา
ด้วยตนเอง

14. ให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหา โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เน้นกิจกรรม
ที่ทำงานเป็นกลุ่ม การอภิปราย การซักประสพการณ์สมมติ การเล่นและการสาธิต

15. เปิดให้นักเรียนมีการยอมรับในความสามารถของผู้อื่น ๆ ความแตกต่าง
ระหว่างบุคคล รวมทั้งสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี

16. ผู้สอนใช้คำถามให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้เกิดความคิด
รวบยอด

17. ต้องฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ทั้งที่เป็น
งานกลุ่ม และงานส่วนตัว

18. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงและเกิดความซาบซึ้งในกิจกรรม
นั้น ๆ อย่างแท้จริง สืบเสาะจากความสนใจ ความกระตือรือร้น ความเต็มใจของ
ผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

19. เน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนาน และเปิดโอกาสให้
เขาไปมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

ธีระ รุญเจริญ (2525 : 173-175) ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้อง
เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. หวังตระหนักว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลาในทุกสถานที่
2. การจัดการเรียนการสอนควรให้สอดคล้องและสนองตอบกับความ
สนใจ และความต้องการของนักเรียน
3. การเรียนรู้จะเกิดขึ้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมโดยเฉพาะ
ในทางที่ดีขึ้น
4. การเรียนรู้ของนักเรียนจะดียิ่งขึ้น เมื่อสิ่งที่เรียนสัมพันธ์กับประสบการณ์
เดิมของนักเรียน
5. สิ่งแวดล้อมในห้องเรียนมีความสำคัญมาก ควรจัดให้คล้ายกับที่เป็นจริง
ให้มาก
6. นักเรียนควรมีส่วนร่วมโดยตรงในการเรียน ในแต่ละเรื่องไม่ใช่
เป็นผู้รับฝ่ายเดียว

7. สิ่งที่ต้องระวังในกระบวนการเรียนการสอนก็คือ ให้นักเรียนมีโอกาสฝึก และทบทวนสิ่งที่เรียนอยู่เสมอ
8. นักเรียนมีวิธีการเรียนรู้หลายอย่างต่าง ๆ กัน ดังนั้นกิจกรรมการสอนแบบเดียวอาจจะไม่สนองตอบการเรียนรู้ของนักเรียนได้ทุกคน
9. การสอนต้องมีวัตถุประสงค์ กิจกรรมการสอนและการวัดผลควบคู่กันไปตลอดเวลา
10. กิจกรรมในการสอนควรมีหลายอย่าง เช่น การอภิปราย การค้นคว้า การทำงานเป็นกลุ่ม ฯลฯ
11. ในการสอนแต่ละครั้งครูควรปฏิบัติดังนี้
 - ก. เลือกเนื้อหาและแนวการสอนให้เกิดประโยชน์
 - ข. จัดเตรียมและเลือกสื่อการเรียนต่าง ๆ ในการสอนทุกครั้ง
 - ค. กำหนดกิจกรรมก่อนหลังของกิจกรรมตามวัตถุประสงค์และ

สิ่งแวกล้อม

จากความเห็นของนักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าลักษณะ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีนั้นจะต้องสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คำนี้ถึง ความสนใจ ความพร้อมของผู้เรียน ประยุกต์เทคนิควิธีการ สร้างบรรยากาศใน ห้องเรียน การฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ และวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองและ เน้นการให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช

2521

กรมวิชาการ (2525 : ก-ท) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนในหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไว้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียน ควรให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และให้มีความสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มวิชามากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

ฝึกให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปรายทำงานกลุ่ม ฯลฯ

3. ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล และให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

4. เวลาเรียนกำหนดไว้คาบละ 20 นาที ในการจัดสอนให้โรงเรียนหรือห้องเรียนกำหนดช่วงตารางเวลาเรียนเอง โดยจะกำหนดครั้งละกี่คาบ เป็นช่วงสั้นหรือยาวได้ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม

กล่าวโดยสรุปแล้ว การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ก็คือ การที่ครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ เด็กเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ มากที่สุด ครูเป็นเพียงผู้ดำเนินการให้กิจกรรมเป็นไปในแนวทางตามที่แผนการสอนและคู่มือเสนอแนะไว้

เครื่องมือในการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ในการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียนนั้น วิธีที่นิยมกระทำกันวิธีหนึ่งคือ การใช้เครื่องมือสำหรับสังเกตพฤติกรรมการสอน ได้มีนักการศึกษาที่สนใจด้านการสังเกตพฤติกรรมการสอนหลายท่านได้พัฒนาเครื่องมือเพื่อนำมาใช้ในการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูในห้องเรียน ซึ่งเครื่องมือสำหรับสังเกตพฤติกรรมการสอนในห้องเรียน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท (Ober 1971 : 19-23, อ้างถึงในพะเยาว์ ภาลวัฒน์ 2526 : 34-35) คือ

1. Sign System เป็นเครื่องมือที่ประกอบด้วยรายการพฤติกรรมต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นในระหว่างช่วงเวลาที่ตั้งสังเกตผู้สังเกตจะทำเครื่องหมาย (/ หรือ ✓) ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ลงในแบบฟอร์ม โดยไม่คำนึงถึงความถี่ของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น คือ พฤติกรรมถูกบันทึกเพียงครั้งเดียวในตลอดช่วงระยะเวลา 5 นาทีที่สังเกต ได้แก่ เครื่องมือสังเกตของ โท นาลด์ เอ็ม เมดเลย์ และฮาร์โรว์ลด์ อี มิทเชล (Donald M. Medley and Harold E.

Mitzel) และเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมของศูนย์วิจัยและพัฒนาการสอนของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University)

2. Categories System เป็นเครื่องมือที่จำกัดวิธีการสังเกตเฉพาะพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยจำแนกพฤติกรรมออกเป็นประเภท แต่ละประเภทใช้หมายเลขหรือสัญลักษณ์ประจำพฤติกรรมแทน บันทึกรูปพฤติกรรมจะคงศึกษา และจดจำสัญลักษณ์ประจำแต่ละประเภทให้แม่นยำ การสังเกตพฤติกรรมการสอนนั้นจะสังเกตในห้องเรียนโดยตรงหรือจากวิดีโอเทปก็ได้ และการบันทึกพฤติกรรมจะทำในช่วงเวลาจำกัดคือ บันทึกพฤติกรรมทุกครั้งที่เกิดขึ้นในทุก 3 วินาที เช่น เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมทางวาจาของ เนด เอ แฟลนเดอร์ (Ned A. Flanders) และเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมของริชาร์ด แอล โอเบอร์ และคณะ (Richard L. Ober and Other)

โดนัลด์ เอ็ม เมคเลย์ และฮาร์โรลด์ อี มิทเซล (Donald M. Medley and Harold E. Mitzel) ได้คิดค้นเครื่องมือในการสังเกตพฤติกรรมในห้องเรียน ซึ่งมีชื่อเรียกว่า Observation Schedule and Record II Instrument หรือเรียกย่อ ๆ ว่า OSCAR II เป็นเครื่องมือประเภท Sign System ที่ใช้สังเกตพฤติกรรมและบันทึกพฤติกรรมได้หลายอย่าง ซึ่งสาระสำคัญของเครื่องมือแบบ OSCAR II มีพอสังเขปดังนี้ (อุไรวรรณ จุณภาทและคณะ 2514 : 76-80)

เครื่องมือสังเกตพฤติกรรม OSCAR II นี้ โดนัลด์ เอ็ม เมคเลย์ และฮาร์โรลด์ อี มิทเซล (Donald M. Medley and Harold E. Mitzel) ได้พัฒนามาจากเครื่องมือของคอร์เนล (Cornell) และวิทฮอลล์ (Withall) โดยนำมาดัดแปลงและเปลี่ยนแปลงปรับปรุงแก้ไข ซึ่ง OSCAR II ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขใหม่แล้วแบ่งออกเป็น 4 ตอน (Section) คือ

1. ส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรม (Activities Section) ได้แก่

- 1.1 ถามคำถาม นักเรียนตอบ
- 1.2 การร้องเพลง การเล่นเกม
- 1.3 บรรยาย

ฯลฯ

2. ส่วนที่เกี่ยวกับวัสดุ (Materials Section)

- 2.1 แผนที่ แผนภูมิ รูปภาพ
- 2.2 กระดานคำ ป้ายนิเทศ
- 2.3 โสตทัศนูปกรณ์

ฯลฯ

3. ส่วนที่เกี่ยวกับการแสดงออก (Signs Section)

- 3.1 การเคลื่อนไหวอย่างอิสระ
- 3.2 นักเรียนเคลื่อนไหวอย่างอิสระ
- 3.3 นักเรียนแสดงแสดงกับครู

ฯลฯ

4. ส่วนที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างมีความหมาย (Expressive Behaviors Section)

- 4.1 ครูมองและแสดงอาการยอมรับนักเรียน
- 4.2 ครูกล่าวชื่นชมนักเรียน
- 4.3 ครูกล่าวแนะนำนักเรียน

ฯลฯ

นอกจากนี้ อุไรวรรณ จุฬภาค (2514 : 77) ยังกล่าวว่า เครื่องมือ OSCAR II สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมดังนี้คือ

1. ใช้สังเกตคนเดียวกันได้
2. ใช้สังเกตในเรื่องเดียวหรือหลายเรื่องก็ได้
3. ใช้สังเกตในชั้นเรียนที่มีการเรียนการสอน

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงวิธีการบันทึกของผู้สังเกตไว้ดังนี้คือ สำหรับส่วนที่เป็นกิจกรรม วัสดุ และการแสดงออก (Activities, Materials Signs) เชค (check) ข้อความละ 1 ครั้งในระยะเวลา 5 นาที สำหรับส่วนที่เป็นพฤติกรรม การแสดงออก (Expressive Behaviors Section) ให้ทอลลี (Tally) ข้อความละ 1 ครั้งในระยะเวลา 10 นาที

แก้ว

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต คือมวลประสบการณ์ที่ควยกระบวนการแก้ปัญหาของการดำรงชีวิตและสังคม เพื่อการดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจำเป็นต้องศึกษาถึงจุดประสงค์ทั่วไปของการสอน ลักษณะเฉพาะการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในกลุ่มนี้ ซึ่งจะขอกล่าวรายละเอียดดังนี้

จุดประสงค์ทั่วไปของการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

กรมวิชาการ (2525 : 106) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ทั่วไปของการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้ดังนี้

1. ให้ความเข้าใจพื้นฐาน และปฏิบัติคนให้ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทั้งทางกาย ทางจิต ส่วนบุคคลและชุมชน
2. ให้ความรู้พื้นฐาน และความสามารถที่จะดำรงชีวิตได้
3. ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลง นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
4. ให้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทางสังคมและทางเทคโนโลยี
5. ให้ความเข้าใจเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามขอบเขตแห่งสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น
6. ให้เข้าใจหลักการของการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถปฏิบัติตามหลักการที่ตนเชื่อมั่นนั้นได้
7. ให้ภาคภูมิใจในความเป็นไทย และความเป็นเอกราชของชาติ

จากจุดประสงค์ทั่วไปดังกล่าวจะเห็นว่า จุดประสงค์ได้เริ่มเน้นที่ตัวบุคคลหรือตัวผู้เรียนก่อน แล้วค่อย ๆ ขยายออกเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมในสังคม และเน้นถึงบทบาทของผู้เรียนในฐานะพลเมืองของชาติในที่สุด

ลักษณะเฉพาะของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

สุน อมรวิวัฒน์ (2525 : 320) ได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตโดยสรุปไว้ดังนี้

1. เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการดำรงพัฒนาและแก้ปัญหาชีวิตของบุคคล ควบคู่กับความรู้ทักษะและเจตคติ ที่จะทำให้บุคคลสามารถสัมพันธ์ปรับตัว และใช้ประโยชน์สูงสุดจากสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นสังคมมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและเทคโนโลยี

2. บูรณาการเนื้อหาที่สัมพันธ์กันเข้าเป็นเรื่องเดียวกันโดยจัดเนื้อหาเป็นหน่วย 12 หน่วยคือ สิ่งที่มีชีวิต ชีวิตในบ้าน สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ชาติไทย ชาวเหตุการณ์วันสำคัญ การทำมาหากิน พลังงานและสารเคมี จักรวาลและอวกาศ ประเทศเพื่อนบ้าน การสื่อสารและคมนาคม ประชากรศึกษา การเมืองและการปกครอง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เรียนหน่วยที่ 1 ถึงหน่วยที่ 5 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 เรียนหน่วยที่ 1 ถึงหน่วยที่ 8 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เรียนหน่วยที่ 1 ถึงหน่วยที่ 12

3. ลักษณะของเนื้อหาในชั้นกัน จะเป็นประสบการณ์ที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก จึงเป็นลักษณะของเนื้อหากว้าง ๆ ส่วนในชั้นสูงขึ้นไปมวลประสบการณ์จะขยายออกไปไกล เนื้อหาจะมีลักษณะที่ค่อนข้างละเอียดและเฉพาะเรื่องมากขึ้น

4. ครูสามารถใช้กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นแกนกลางที่จะสัมพันธ์ประสบการณ์กลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยและกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเข้าด้วยกันเป็นหลักสูทบูรณาการ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการดำรงพัฒนาและแก้ปัญหาชีวิตนั้น เราจะละทิ้งหลักของศีลธรรมและคุณธรรมไปไม่ได้ นอกจากนั้น เจตคติและความสามารถพื้นฐานในการประกอบอาชีพ รวมไปถึงความสามารถในการสื่อความหมายและการคิดคำนวณ ก็ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการของชีวิตควบคู่กัน

5. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีลักษณะที่ยืดหยุ่นสามารถปรับได้ในแง่ที่เป็นเนื้อหาและประสบการณ์อันเป็นแกนกลางสำหรับผู้เรียนทุกคน และประสบการณ์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนเป็นหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตนี้ คือให้เขียนจุดประสงค์ วางความคิดรวบยอด และจัดเนื้อหาสาระไว้ที่เพียงใด แต่ถ้ามุ่งไปสอนโดยวิธีบอกให้จดและท่องจำ แล้ววัดผลจากการท่องนั้นแล้ว ก็หาได้บังเกิดประโยชน์อย่างใดต่อชีวิตไม่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนจึงต้องเป็นการจัดสภาพการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิด ได้แก้ปัญหา และได้เผชิญกับสถานการณ์จำลองอันจะประสบในชีวิตจริงอีกด้วย การใช้สื่อการเรียนเป็นเครื่องช่วยก็มีความจำเป็น เพราะจะทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้อธิบายถกเถียง และได้ค้นคว้าทดลอง เพื่อแสวงหาคำตอบที่ถูกต้องด้วยตนเอง ประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ในชั้นเรียนจะใกล้เคียงสมมติให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงและดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้การสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบประสบการณ์ที่นำไปใช้ให้บังเกิดประโยชน์ต่อชีวิตและสังคมนั้น ควรปฏิบัติตามหลักการดังต่อไปนี้ (สุนทร อมรวิวัฒน์ 2520 : 118-120)

- ✓ 1. จัดกิจกรรมที่เร้าความสนใจของผู้เรียน กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมชั้นนำ ครูอาจจัดได้โดยการสนทนาปัญหา หรือข้อสงสัยต่าง ๆ ที่นักเรียนมี ใช้ข่าวหรือเหตุการณ์ประจำวันที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน ใช้อุปกรณ์หรือสื่อการสอนต่าง ๆ เช่น ภาพ ของจริง ของจำลอง ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของตนเอง แล้วทบทวนการอธิบาย ซักถาม การแสดงบทบาทสมมติ ให้ทายข้อความหรือทายปัญหา
2. จัดกิจกรรมที่เน้นการคิด แสวงหาคำตอบด้วยการค้นคว้าทดลอง มากกว่าการสอนให้ท่องจำ และทำกิจกรรมตามขอบเขตเพียงอย่างเดียว เนื้อหาและความคิดรวบยอดที่จัดไว้ในหน่วยต่าง ๆ ของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตนี้ ครูสามารถนำมาทั้งเป็นปัญหา จับประเด็นปัญหา ซึ่งปัญหาที่ครูตั้งย่อมเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียน และสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนได้พบอยู่ทุกวัน เป็นการฝึกหัดให้นักเรียนแก้ปัญหา ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมชั้นต่าง ๆ เช่น อธิบาย ได้ร่วมกันทำงาน อ่านและเขียนรายงาน ได้ร่วมกันจัดนิทรรศการ ทำแผนภาพ สมุภาพ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงไปสู่ประสบการณ์ชีวิตทั้งสิ้น

3. จัดกิจกรรมโดยใช้สื่อการสอนเข้าช่วย แทนที่จะใช้หนังสือแบบเรียน
แค่เพียงเล่มเดียว อุปกรณ์การสอนมีส่วนช่วยให้เกิดกิจกรรมที่น่าสนใจขึ้น การใช้
 ของจริง วัสดุจำลอง และเครื่องมือต่าง ๆ ประกอบ จะทำให้สามารถจัดกิจกรรม
 ได้หลายประเภท ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝน ทดลองทำด้วยตนเอง การใช้แผนที่ แผนที่
 กราฟ และสถิติต่าง ๆ ช่วยฝึกทักษะทางสังคมศึกษา และทางวิทยาศาสตร์เป็นอย่างดี
 ภาพยนตร์ สไลด์ ช่วยสร้างแนวคิดที่สำคัญ และช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของ
 ชีวิตและสิ่งแวดล้อมได้ดียิ่ง หนังสืออ่านประกอบและเอกสารเสริมประสบการณ์จะช่วย
 ขยายขอบเขตของความสนใจของผู้เรียนได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมของครูจึง
 ควรคำนึงถึงการใช้สื่อการสอนให้มาก ซอย่าเป็นครูที่สอนด้วยมือเปล่าเลย อย่างน้อย
 ใช้เพลง หรือนิทานประกอบบ้างก็จะช่วยให้นักเรียนเรียนได้สนุกและมีความหมาย

4. จัดกิจกรรมที่เลียนแบบสถานการณ์ในชีวิตจริง มีเนื้อหาในกลุ่ม
 สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหลายตอนในทุกหน่วย ที่สามารถจะนำมาจัดสถานการณ์
 จำลอง หรือจัดการแสดงบทบาทสมมติได้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาจทำ
 ในแบบของการแสดง (Dramatic Play) การแสดงบทบาทสมมติ (Role Play)
 และการจัดเกมสถานการณ์จำลอง (Simulation games) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้
 รับการช่วยทำให้เรียนอย่างเต็มที่ สร้างความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง นักเรียน
 ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน และเรียนได้อย่างสนุกสนาน

5. จัดกิจกรรมที่มีการวัดผลทุกชั้นตอน และนักเรียนได้มีโอกาสประเมิน
ผลตนเอง การสอนที่เน้นแต่เนื้อหา มักจะมีการวัดผลในตอนท้าย เพื่อวัดกว่านักเรียน
 สามารถจดจำ เนื้อหาทั้งหมดได้เพียงใด แต่การจัดกิจกรรมที่ได้ผลจะไม่รอจนจบ
 บทเรียน หากมีการวัดผลทุกชั้นตอนที่จัดกิจกรรมหลัก เช่น จัดกิจกรรมคนคว่ำ ก็ต้อง *
 มีรายงาน มีการจับฉลากปัญหาที่มีการทบทวนทักษะต่าง ๆ ใช้แบบฝึกหัด และแบบสอบ
 มีการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม และวัดผลงานซึ่งกันและกัน เป็นต้น การวัดผลจะไม่วัดแค่
 ความรู้ความเข้าใจเท่านั้น หากวัดรวมไปถึงความสามารถที่จะปฏิบัติได้ และทัศนคติ
 ของผู้เรียนอีกด้วย

ครูพึงถือหลักว่า ชีวิตของมนุษย์แต่ละคนนั้นต่างกัน วิธีการเผชิญชีวิต และ
 วิธีการแก้ปัญหาชีวิตนั้นแตกต่างกัน ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องมีวิธีเรียนที่แตกต่างกันด้วย

นอกจากนี้ สุ่มน อมรวิวัฒน์ (2525 : 329) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเพิ่มเติมไว้ว่า ถึงแม้การจักเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จะมีได้แยกออกเป็นรายวิชา กลุ่มประสบการณ์นี้ก็ยังคงรักษาสาระ และกระบวนการที่สำคัญอันจะทำให้เกิดคุณสมบัติที่จำเป็นในการดำรงและดำเนินชีวิตที่ดี นั่นคือ การจัดการเรียนการสอนให้ผู้สอนมีทักษะในการรวมกลุ่มและทำงานกลุ่ม ทักษะในการสร้างความสัมพันธ์และการปรับตัว ทักษะทางวิทยาศาสตร์ เจกคติ ที่มีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม ค่านิยมและคุณธรรมอันพึงประสงค์ ฯลฯ คุณสมบัติเหล่านี้จะมีได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนในกระบวนการ 4 ชั้นคือ

1. กระบวนการรวบรวมความรู้ หลักการ ข้อเท็จจริง
2. กระบวนการประเมินค่า
3. กระบวนการเลือกและคัดสรรใจ
4. กระบวนการปฏิบัติ

ส่วนวาริ ธีระจิตร (2527 : 186) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้ว่า การเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมิใช่จะให้รู้ทางค่านี้อาวิชาแต่อย่างใด แต่ควรผสมผสานความรู้ที่ได้เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของชีวิต และสำคัญที่สุดเพื่อช่วยให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แนวทางอันหนึ่งที่จะช่วยให้การศึกษาวรรลุผลไปสู่เป้าหมายได้เป็นอย่างดี ก็คือการใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัย ธรรมชาติ และความสนใจของผู้เรียน

สำหรับทิศา แชมมณี (2527 : 55) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้ว่า ลักษณะที่สำคัญของการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต คือ ลักษณะการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งหมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและแสดงออกให้มาก การให้ผู้เรียนได้ฝึกทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันค้นคว้า และช่วยกันแก้ปัญหา เป็นต้น ลักษณะการสอนแบบบูรณาการนี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งตัวประกอบทั้งหมดนี้จะถือว่าเป็นองค์ประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

มนัส รัตนกิลก ฎ ฎ เก๊ก (2521 : 26-29) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอน บางอย่างของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สรุปได้ว่าวิธีสอนที่ถูกต้อง ต้องเป็น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมได้แสดงออกมากที่สุด วิธี การที่ว้านี้ไม่ได้เน้นเนื้อหาวิชา แต่เน้นในค่านการกระทำ คือให้ผู้เรียนมีกิจกรรม มาก ๆ ให้ผู้เรียนได้คิด และแสดงความคิดเห็นโดยการอภิปรายให้ผู้เรียนได้ทำงาน เป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อฝึกการทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันค้นคว้า * ช่วยกันแก้ปัญหา การค้นคว้านั้นไม่จำเป็นของคนจากตำราเสมอไป อาจจะเป็นการ ไปสัมภาษณ์ หรือสอบถามก็ได้ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่ต้องการ

สวัสดิ์ นิเทศวิธี (2521 : 40-42) ได้กล่าวถึงการสอนในกลุ่ม สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตว่า นอกจากเด็กจะลงมือปฏิบัติแล้ว เด็กควรจะได้รับ ความรู้ที่ดี และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิคประจำวันจริง ๆ อีกด้วย และ ยิ่งได้กล่าววว่า การสอนประสบการณ์ชีวิต ต้องทำในสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ไปจนถึงไกลตัว ที่สุดเท่าที่จะสามารถนำมาสอนได้ นั่นก็คือตั้งแต่ "ตัวของเรา" ไปจนถึงดวงดาว อวกาศ

สาโรช บัวศรี (2521 : 14) ได้อธิบายวิธีสอนแบบแก้ปัญหาเพื่อให้ นักเรียนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งจะก่อให้เกิดบูรณาการว่าวิธีสอนที่เรียกว่าวิธีการ แก้ปัญหานั้นมี 5 ขั้นตอน คือ การกำหนดปัญหา การตั้งสมมติฐาน ทดลองทำ วิเคราะห์ ผลการทดลอง สรุปผล วิธีสอนนี้ช่วยให้นักเรียนคุ้นเคยกับการแก้ปัญหา รู้จักที่จะ แก้ปัญหา เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชีวิตของคนก็จะไม่กระหนกตกใจ แต่จะรีบแก้ไขปัญหานั้นทันทีโดยใช้วิธีการดังกล่าวนี้

วิชากร (นามแฝง) (2522 : 21-22) ได้เขียนถึงลักษณะการเรียน การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในวารสารการศึกษาเอกชนไว้ดังนี้

1. เน้นวิธีสอนให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอด และหลักการในแต่ละหน่วย การสอนตรงตามหลักสุตรกำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
2. เกี่ยวกับชีวิคประจำวัน จะมุ่งในค่านการปฏิบัติ
3. ในเรื่องอนาคต จะมุ่งในค่านการปฏิบัติ
4. ในเรื่องของการเรียนชั้นสูงต่อไป ก็ให้เน้นความรู้ ความเข้าใจและ

รู้จักคิด

กรมวิชาการ (2525 : 106) ได้กล่าวถึงแนวการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตว่าควรจะสอนโดยใช้หลักการต่อไปนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้เหมือนกับสภาพชีวิตที่เป็นจริง เพื่อให้เด็กนำไปใช้ได้
2. สอนเพื่อแก้ไข และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้น
3. สอนให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ และเห็นความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ ที่เรียน เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
4. สอนโดยให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถสรุปเป็นความรู้นำไปใช้ได้
5. สอนโดยเน้นการปฏิบัติจริงมากกว่าการท่องจำกฎเกณฑ์
6. สอนเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่าง ๆ ให้มีในตัวเด็ก
7. สอนเพื่อปลูกฝังพื้นฐานทางประชาธิปไตย ให้มีในตัวเด็กและสามารถปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ
8. สอนในสิ่งที่เกิดปัญหาจากใกล้ตัวเด็ก ไปสู่สิ่งที่ไกลออกไป โดยใช้วิธีการต่อไปนี้

- 8.1 การอภิปราย และการซักถาม
- 8.2 การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
- 8.3 การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
- 8.4 การแก้ปัญหา
- 8.5 การปฏิบัติจริง

สำหรับวารสารมิตรครู (2526 : 48-49) (ไม่ปรากฏผู้เขียน) ได้เสนอการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ให้คำนึงถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน 10 ลักษณะคือ

1. ให้ผู้เรียนได้รู้จักรักษาสุขภาพอนามัย ทั้งส่วนตนและชุมชนตลอดเข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติตนให้มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง
2. ให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมในปัจจุบัน
3. ให้ผู้เรียนรักท้องถิ่น ชนรรมชาติ รู้จักสงวนทรัพยากร

4. ให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย รู้จักสิทธิหน้าที่ มีความรับผิดชอบ เคารพกฎหมาย และเข้าใจในหลักการของการอยู่รวมกันในสังคมประชาธิปไตย
5. ให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกภูมิใจในความเป็นไทย คำขวัญซึ่งชนบทรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและความเป็นเอกราชของชาติ
6. ให้มีการสอนข่าว เหตุการณ์เป็นประจำทุกวัน
7. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องวันสำคัญ ในระยะที่ใกล้จะถึงวันสำคัญนั้น ๆ และจัดกิจกรรมพิเศษให้ตรงกับวันสำคัญนั้นด้วย
8. เน้นให้ผู้เรียนเห็นภัยและโทษ พร้อมทั้งรู้จักหลีกเลี่ยงภัยจากยาเสพติด
9. ให้ผู้เรียนเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
10. ให้ผู้เรียนรู้จักเลือกใช้เครื่องอุปโภค บริโภค และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข

ธุรกิจระ สุกุณณ์ไพบุลย์ และคณะ (2526 : 90-91) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้หลายประการ เช่น

1. การอภิปราย
2. การค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา
3. การเชิญวิทยากร
4. การสัมภาษณ์โดยนักเรียน
5. การเล่นทानหรือเล่าเหตุการณ์
6. การศึกษานอกสถานที่
7. การสังเกตจากของจริง เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ หรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ
8. การทดลองและการสาธิตการทดลอง
9. การแสดงบทบาทสมมติ
10. การใช้แผนที่
11. การใช้ข่าวประจำวัน
12. การจักป้ายนิเทศ
13. การจัดนิทรรศการ

14. การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์จริง
15. การสะสมรูปภาพ ข่าว ใบไม้ เมล็ดพืช แสตมป์ แอลง ฯลฯ
16. การใช้วัตถุธรรมต่าง ๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การสอน เป็นต้น
17. การใช้สื่อต่าง ๆ เช่น ภาพโปสเตอร์ ภาพยนตร์ ภาพเคลื่อนไหว เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น

จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านที่ได้อธิบายมา จะเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตนี้จะเน้นกระบวนการเรียนอย่างมีระบบ ใช้เทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ เน้นการเรียนการสอนที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักชีวิตและสิ่งแวดล้อม รู้หลักการในการดำรงชีวิต ปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงของชีวิต และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

วิธีสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตแบบต่าง ๆ

วารี ภิระจิตร (2527 : 195) กล่าวว่าวิธีสอนที่ดีและสมบูรณ์ในตัวเอง ไม่ใช่มีเพียงวิธีเดียว ในการจัดการเรียนการสอน ควรจัดวิธีสอนหลาย ๆ แบบ ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและบทเรียน วิธีสอนแบบต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

1. วิธีสอนแบบบรรยาย

วารี ภิระจิตร (2527 : 213) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนแบบบรรยายไว้ว่า วิธีสอนแบบบรรยายหมายถึง ผู้สอนพูด บอก เล่า อธิบาย ให้ผู้เรียนฟัง เป็นวิธีที่รู้จักกันดี และใช้กันมานาน ถ้าพิจารณาถึงข้อดีของการสอนแบบบรรยายนั้นก็มีอยู่บ้าง คือการสอนแบบบรรยายเป็นวิธีที่สามารถถ่ายทอดความรู้ นักเรียนที่ยังไม่พร้อมทางด้านการอ่านก็จะสามารถเรียนรู้ด้วยการฟังได้เป็นอย่างดี วิธีสอนแบบบรรยายเป็นการให้ความรู้อย่างเต็มที่แก่นักเรียน ซึ่งไม่จำเป็นต้องพึ่งพาหนังสือหรือคำรับตำรา การสอนแบบบรรยายจะช่วยให้นักเรียนค้นคว้าทางเจตคติด้านความคิด และสามารถจัดสอนนักเรียนได้ไม่จำกัดจำนวน การสอนแบบบรรยายสอนได้รวดเร็ว สอนสะดวก ประหยัดเวลา ครูไม่ต้องเตรียมอุปกรณ์การสอน ส่วนข้อเสียก็มีอยู่มาก คือ เป็นสื่อทางเดียวที่นักเรียนเป็นฝ่ายรับ โดยไม่มีโอกาสร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน

ไม่มีการฝึกทักษะที่จำเป็นใด ๆ นอกจากทักษะทางด้านการฟังด้านเดียว การสอนแบบบรรยายจะใช้เทคนิคการสอนเพียงอย่างเดียวตลอดเวลาของการสอน ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายได้ จากงานวิจัยของนิภา เพชรสม (2518 : 116) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูประจำการและนักศึกษาวิทยาลัยครูในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา พบว่า การอธิบายโดยใช้คำพูดหรือการบรรยาย เป็นวิธีการสอนที่ได้ผลน้อยที่สุดในระดับประถมศึกษา (เปาโลแฟร์, อ้างถึงในพะเยาว์ ภาลวัฒน์ 2526 : 105) ได้กล่าวว่า การสอนโดยบรรยายเป็นการลดคุณค่าของมนุษย์และจำกัดเสรีภาพในการเรียนรู้ ส่วนกรมวิชาการ (2525 : 72) มีความเห็นว่า ในระดับประถมศึกษาการสอนด้วยการบรรยายควรจะทำให้น้อย และเป็นเพียงการเสริมกิจกรรมการสอนอย่างอื่นเท่านั้น ซึ่งตรงกับข้อสรุปของวารี ติระจิตร (2527 : 214) ที่ว่า วิธีการสอนแบบบรรยายถ้านำมาใช้ ก็ควรจะนำกิจกรรมอย่างอื่นมาประกอบด้วย เพื่อช่วยทำให้นักเรียนสนใจขึ้น ไม่ใช่จะสอนด้วยการบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว เพราะการบรรยายเป็นวิธีการที่ผู้เรียนมีส่วนในกิจกรรมการเรียนน้อย นอกจากฟัง จด ท่อง เพื่อตอบคำถามของครูในเวลาสอบ

2. วิธีสอนแบบอภิปราย

วารี ติระจิตร (2527 : 211) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนแบบอภิปรายไว้ว่า วิธีสอนแบบอภิปรายเป็นวิธีที่จะสอดคล้องกับทุกกิจกรรมของการเรียน เพราะการอภิปรายนั้นจะช่วยให้ได้รับประโยชน์ดังนี้

1. ช่วยให้ครูทราบว่านักเรียนคนใดมีความรู้ความสามารถเพียงใด
2. ครูและนักเรียนสามารถมองเห็นปัญหาแล้วร่วมกันแก้ไข
3. นักเรียนได้รับประสบการณ์กว้างขวางมากขึ้น
4. เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ฝึกแก้ปัญหา

อย่างมีเหตุผล

รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์และคณะ (2526 : 91) ได้กล่าวว่า การอภิปรายคือการสนทนาซักถามกันในห้องเรียน ระหว่างครูกับนักเรียน หรือระหว่างนักเรียนด้วยกัน การอภิปรายอาจทำกันเป็นกลุ่มใหญ่ทั้งห้องเรียน หรืออาจแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ให้มีการอภิปรายกันในกลุ่มเฉพาะเรื่องที่สนใจ หรือเรื่องที่

กำหนดให้ กิจกรรมการอภิปรายนี้มักจะต้องใช้ควบคู่กันไปกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การค้นคว้าจากหนังสือต่าง ๆ ในห้องสมุด กรมวิชาการ (2525 : 75) กล่าวว่า การอภิปรายเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด แสดงความคิดเห็น รู้จักใช้เหตุผล และ รู้จักรับฟังความคิดเห็นเป็นของผู้อื่น จากงานวิจัยของ ทะเยาว์ ปาลวัฒน์ (2526 : 104) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการสอนของครู ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตาม แผนการสอนจริยศึกษา หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 พบว่า พฤติกรรมที่ ครูปฏิบัติมากที่สุด คือครูสนทนาและซักถามนักเรียน ซึ่งกิจกรรมนี้ทำให้นักเรียนเข้าใจ บทเรียนได้ดียิ่งขึ้น

3. วิธีสอนโดยเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม

กรมวิชาการ (2527 : 79) มีความเห็นเกี่ยวกับการทำงานเป็น กลุ่มว่า เป็นการฝึกฝนให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักฟังความคิดเห็น และ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การแบ่งกลุ่มทำงานอาจเริ่มจากวิธีง่าย ๆ และรวดเร็ว เช่น การแบ่งกลุ่มเพื่อปฏิบัติงานร่วมกัน ในการทดลองค้นคว้า ทำการบ้าน และอื่น ๆ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกับบุคคลที่มีนิสัยใจคอแตกต่างกันไป เพื่อจะได้เรียนรู้และปรับตัวเข้าหากัน การแบ่งกลุ่มจึงไม่ควรแบ่งถาวร แต่ควร จะแบ่งตามลักษณะของงานและความสนใจของผู้เรียน โดยไม่จำกัดเพศ และอายุ หมายความว่านักเรียนคนหนึ่งจะคงทำงานร่วมกับกันหลาย ๆ กลุ่มได้ ขนาดของกลุ่ม ไม่ควรมีนักเรียนมากเกินไป 4-7 คน น่าจะเป็นขนาดที่เหมาะสม เมื่อรวมกลุ่มแล้ว ควรจะให้นักเรียนเลือกหัวหน้ากลุ่ม และเลขานุการของกลุ่ม เพื่อว่านักเรียนจะได้ เรียนรู้ถึงกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มอย่างถูกต้อง กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 44) เสนอว่า การแบ่งกลุ่มย่อย ๆ จะช่วยสร้างนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน ฯลฯ อันเป็นลักษณะที่ดีให้เกิดขึ้นโดยที่เด็ก ไม่รู้ตัว สมพงษ์ จิระทับ (2525 : 57) กล่าวถึงบทบาทครูประถมศึกษาว่าครู อาจจะต้องช่วยเหลือและให้คำแนะนำมากในการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม ครู ต้องคำนึงถึงความพร้อมของนักเรียน ประกอบด้วย บางครั้งครูต้องมีความเข้าใจ และอดทนในเรื่องทักษะต่าง ๆ ของเด็กที่ยังไม่พร้อม จากงานวิจัยของพัชรี เอี่ยมทัศน (2518 : 48) และงานวิจัยของนันทนา เทพบริรักษ์ (2518 : 49)

โคบลสอกลองกันว่า วิธีสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงกว่าวิธีสอนแบบธรรมดา ทั้งนี้จึงสมควรที่ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาจะได้นำมาใช้ในการเรียนการสอนแบบกลุ่ม นอกจากนี้งานวิจัยของ ฉันทนา ภาคบงกช (2518 : 164) ได้ศึกษาการสอนสังคมศึกษาหน่วย "วันสำคัญของชาติ" ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จำนวน 70 คน พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติ กานมมุขยสัมพันธ์สูงขึ้น

4. การสอนโดยการค้นคว้าด้วยตนเอง

กรมวิชาการ (2525 : 75) ได้กล่าวถึง * การสอนโดยการค้นคว้าด้วยตนเอง ว่าเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเรียนด้วยตนเอง ในการให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเองนั้น ครูจะต้องมีจุดหมายและเตรียมตัวล่วงหน้า จะต้องศึกษาว่ามีแหล่งความรู้และข้อมูลที่ใดบ้างที่นักเรียนจะไปศึกษาค้นคว้าได้ วิรัตน์ เลหาวัฒน์ (2527 : 38) กล่าวว่า ครูในทัศนะของชาวตะวันตก จะเน้นกระบวนการเรียนการสอน ด้วยการให้เกิดคึกคักค้นหาคำตอบด้วยตนเอง กรมวิชาการ (2521 : 3) ได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนที่จะให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามจุดประสงค์ที่วางไว้ว่าให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาคำตอบเองให้มากที่สุด ยังเป็นประสบการณ์ตรง ใ้ปฏิบัติจริง ใ้ทดลองค้นคว้าอีกด้วย

5. การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง

อัญชลี แจ่มเจริญและคณะ (2526 : 240) ได้กล่าวว่าสถานการณ์จำลอง คือการจัดสภาพแวดล้อมเลียนแบบของจริง ให้ใกล้เคียงสภาพความเป็นจริงให้มากที่สุด และให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจจากสภาพการณ์ที่เขากำลังเผชิญอยู่นั้น สถานการณ์จำลองสามารถสนองความต้องการของนักการศึกษาในข้อที่ว่าในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กนั้น มุ่งให้เกิดมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด สถานการณ์จำลอง เป็นวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนคิดเป็นและตัดสินใจแก้ปัญหาในแนวทางเหมาะสมที่สุด เป็นการเตรียมตัว นักเรียนให้พร้อมก่อนที่จะไปเผชิญกับปัญหาจริง ๆ ในภายหน้า สมบูรณ์ เสนิงค์ ณ อรุณยา (2525 : 26) ได้กล่าวว่า จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

โดยการสร้างสถานการณ์จำลองจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากครูที่สอนโดยการบรรยายเพียงอย่างเดียว ที เจ แทนซี และเคอริค อัลวิน (P.J. Tensey and Derick Unwin 1969 อ้างถึงในสมบุรณ์ เสนิงค์ ณ อยุธยา 2525 : 27) ได้ทำการศึกษา"การนำเอาสถานการณ์จำลองและการเล่นเกมมาใช้ในวงการศึกษ" จากผลการวิจัยได้ข้อสรุปว่า สถานการณ์จำลองช่วยยั่วยุให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความสนใจ เป็นกลวิธีให้บุคคลได้ร่วมมือกันช่วยสร้างความรู้สึกลึกซึ้งให้เป็นจริง เกิดสัมพันธภาพในห้องเรียนดีขึ้น สามารถรวบรวมปัญหาได้และทำให้ปัญหานั้นเข้าใจยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้นตัดสินใจได้อย่างอิสระ ในปี พ.ศ. 2509 การ์เวย์ (Garvey 1966 : 18, อ้างถึงในสุนีย์ ชุมจิต 2523 : 72) ได้รายงานการใช้สถานการณ์จำลองในการเรียนการสอน ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทดลองสอนโดยวิธีสถานการณ์จำลองในการเรียนการสอนร้อยละ 93 เห็นว่าการสอนแบบนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานและไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน สมบุรณ์ เสนิงค์ ณ อยุธยา (2525 : 57) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลการเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนหน่วยการทำมาหากิน ด้วยการสอนแบบใช้และไม่ใช้สถานการณ์จำลอง พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้สถานการณ์จำลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีทัศนคติค่านิยมมนุษย์สัมพันธ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยไม่ใช้สถานการณ์จำลอง

6. การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์และคณะ (2526 : 99) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทสอนโดยใช้บทบาทสมมติไว้ว่า การแสดงบทบาทสมมติ นับว่าเป็นวิธีการฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจวิธีหนึ่ง เพราะในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมา และบทบาทที่สมมติขึ้นมาให้คล้ายคลึงกับสิ่งที่เป็นจริงนั้นมักจะมีปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ แฝงมากด้วย การที่ให้ผู้เรียนได้เลือกที่จะแสดงบทบาทต่าง ๆ โดยไม่ต้องฝึกหรือเตรียมตัวมาก่อนนั้น ผู้แสดงจะคงแสดงไปตามธรรมชาติ โดยที่ไม่รู้ว่าผู้แสดงคนอื่นจะมีปฏิกิริยาตอบอย่างไรนั้น นับว่าเป็นการช่วยฝึกให้ผู้แสดงได้เรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรม และหาทางแก้ไขปัญหาคัดสินใจอย่างธรรมชาติ อัญชลี แจ่มเจริญ

และคณะ (2526 : 245-246) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติว่า
 ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ช่วยลดความตึงเครียดของนักเรียน ช่วยให้ผู้ได้เรียนรู้ถึงความ
 ต้องการของผู้เรียน ช่วยส่งเสริมในการพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี
 ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสัมพันธ์ในกลุ่มให้ดีขึ้น จากงานวิจัยของสุนีย์ ชุมจิต
 (2523 : 71-72) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 และทัศนคติค่านิยมของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนหน่วย "ชีวิตในบ้าน"
 ด้วยการสอนแบบใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมติ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียน
 ที่เรียนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีทัศนคติค่านิยม
 มนุษย์สัมพันธ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมติ ในปี พ.ศ. 2518
 แฮนด์เลย์ (Handley 1975 : 3383-3384-A, อ้างถึงในสุนีย์ ชุมจิต 2523 :
 56) ได้วิจัยการสอนสังคมศึกษา 4 หน่วยการเรียนรู้ โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติกับ
 นักเรียน 3 ระดับคือ 4,5 และ 6 จำนวน 57 คน ใช้เวลานาน 4 สัปดาห์ ผลการ
 วิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติมีผลการเรียนดีขึ้นกว่าเดิม
 นักเรียนมีความตั้งใจและสนใจเรียนดีกว่าเดิม และต่อมาในปี พ.ศ. 2522
 เลเซอร์ (Leyser 1979 : 7342-A, อ้างถึงใน สุนีย์ ชุมจิต 2523 : 56)
 แห่งมหาวิทยาลัยอินเดียนา ได้ทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมติกับเด็กที่มีสังคมมีกิตติ
 เป็นเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 5 ผลการวิจัยพบว่า การใช้การแสดงบทบาทสมมติใน
 การเรียนการสอนสามารถช่วยให้เด็กที่มีสังคมมีกิตติ มีปัญหาเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ช่วยให้
 เด็กปรับตัวเข้ากับเพื่อนฝูง ได้ดีขึ้น การสอนแบบนี้ช่วยให้ครูเข้าใจเด็กได้มากขึ้น และมี
 ผลดีมากสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาทางสังคม

7. การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง

สมพงษ์ จิตระดับ อ้างถึงใน (อาภรณ์ ปรีกาสุวรรณ 2527 :
 64) ได้กล่าวถึงการใชกรณณณณณณ (Cases) ไปใช้ใน
 การเรียนการสอนจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แยกประเด็นปัญหาและรู้จักประเมินค่า
 สิ่งต่าง ๆ และตัดสินใจได้อย่างมีหลักเกณฑ์ลดจนการแลกเปลี่ยนความคิด
 ประสบการณ์ ความรู้สึก และเจตคติของตนเองกับผู้เรียนด้วยกัน การจัดกิจกรรมเพื่อใช้

กรณีตัวอย่างครูจึงมีโอกาสได้เสริมสร้างให้นักเรียนมีทักษะในการทำงานกลุ่ม ทักษะการเป็นผู้นำ บทบาทสมาชิกกลุ่มและการอภิปรายกลุ่มย่อย กรณีตัวอย่างที่นำมาใช้เพื่อการเรียนรู้มีหลายแบบ หลายลักษณะด้วยกัน เช่นอาจจะเป็นเรื่องสั้น ซึ่งตอนจบสมบูรณ์หรือเป็นเรื่องที่ยังไม่จบทิ้งท้ายให้ผู้ฟังคิดตอนจบก็ได้ หรืออาจจะมีลักษณะเป็นเรื่องยาวที่คัดย่อมาเป็นนิทาน เป็นข่าวสาร หนังสือพิมพ์หรือเหตุการณ์ประจำวันก็ได้ นอกจากนั้นอาจจะเป็นประเภทรูปภาพ เรื่องเล่าหรือบทสนทนาก็ได้ อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นกรณีตัวอย่างในลักษณะใด จุดเน้นของกรณีตัวอย่างจะอยู่ที่เนื้อหาของเรื่อง และการอภิปรายประเด็นปัญหาต่าง ๆ

8. การสอนโดยใช้สื่อการสอนต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการสอนว่า เป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรง เป็นการกระตุ้นความสนใจของนักเรียนเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจง่าย ทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเป็นไปอย่างสนุกสนาน จะเห็นว่าสื่อการสอนมีประโยชน์มากในการเรียนการสอน แต่จากการวิจัยของบุญศรี แลตั้งกลาง (2523 : 15) ซึ่งได้ศึกษาคึกคามผลการใช้หลักประถมศึกษา 2521 พบว่าทางด้านการจัดทำสื่อการสอน มีครูเพียง 7.40% ทำสื่อการสอนสม่ำเสมอ 35.81% ทำบ้างเล็กน้อยส่วนใหญ่เป็นประเภทบัตรคำ 44.44% ไม่จัดทำ จะเห็นได้ว่าครูยังไม่ได้นำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอนมากเท่าที่ควร และจากงานวิจัยของสุภกัญญา สุจริตจิตร (2525 : 149) ได้ศึกษาปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มบูรณาการตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา 4 สังกัด พบว่า ครูไม่สามารถทำสื่อการเรียนให้ทันกับการสอนทุกครั้งได้ วิธีสอนแต่ละวิธีต่างก็มีส่วนดีแตกต่างกัน ไม่มีวิธีสอนแบบใดที่เหมาะสมกับเนื้อหาและความมุ่งหมายทุกชนิด ครูจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณของตนเองว่า ควรเลือกวิธีการสอนแบบใดจึงจะเหมาะสมกับเนื้อหา และความมุ่งหมายก่อนนั้น ๆ การเลือกวิธีสอนให้เหมาะสม ได้ผลเป็นศิลปะและบุุทธศาสตร์ที่สำคัญของการสอน .เนื่องจากวิธีสอนมีมากมายหลายวิธีจึงกล่าวมาแล้ว ทุก ๆ วิธีย่อมมีประโยชน์และเหมาะสมในการนำมาใช้สอนทั้งสิ้น ข้อสำคัญในการนำมาใช้ ผู้ใช้ได้พิจารณาอย่างรอบคอบเพียงพอหรือไม่

จากรายละเอียดของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่สำคัญมากกลุ่มหนึ่ง การสอนกลุ่มประสบการณ์นี้ให้ได้ผลสมบูรณ์ควรจำเป็นต้องศึกษารายละเอียดของเรื่องนี้ ไม่ว่าจะเป็นจุดประสงค์ ลักษณะเฉพาะ การจัดการเรียนการสอน และวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อนำไปสอนให้นักเรียนรู้จัก คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ ผู้วิจัยจะขอแยกกล่าวออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านความสนใจของนักเรียนในกิจกรรมการสอนของครู กับด้านการจัดกิจกรรมการสอนของครู

1. ด้านความสนใจของนักเรียนในกิจกรรมการสอนของครู

สำหรับด้านนี้ยังไม่มีผู้วิจัยไว้โดยตรง จะมีบ้างก็เป็นผลพลอยได้จากการวิจัยในเรื่องอื่น ๆ กล่าวคือ

ในปี พ.ศ. 2525 ประภาศิ โลวิสัยพันธ์ (2525 : 38-39) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสนใจทางด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก ซึ่งขณะนั้นชั้นประถมศึกษาปีที่หก ยังคงใช้หลักสูตร 2503 ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 80 คน เป็นชาย 40 คน หญิง 40 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามแบบปลายเปิดจำนวน 7 ข้อ ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ผลการวิจัยส่วนหนึ่งพบว่า กิจกรรมที่นักเรียนต้องการมากที่สุดคือ การทำปัญหาและการแข่งขัน โสภิตศุณุปกรณ์ที่นักเรียนต้องการให้มากที่สุด คือ ภาพยนตร์ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้อยู่มากที่สุดคือ การอ่าน อธิบายแล้วให้แบบฝึกหัด

ต่อมาในปี พ.ศ. 2527 วิวิธน์ เลหาวัฒน์ (2527 : 46, 75) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมของครูที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครประทับใจในทางบวกและทางลบโดยใช้วิธีเคิลอินซิเอนท์เทคนิค ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 192 คน เป็นชาย 96 คน หญิง 16 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบรายงานเหตุการณ์สำคัญ (Critical Incident

Report Form) และแบบบันทึกการสัมภาษณ์นักเรียน ผลการวิจัยส่วนหนึ่งพบว่า พฤติกรรมครูที่นักเรียนประทับใจในทางบวกด้านการสอน ได้แก่ การให้ท้ายปัญหา แบ่งกลุ่มอภิปราย พาไปศึกษานอกสถานที่ สอนโดยใช้บทบาทสมมติ ฯลฯ พฤติกรรมครูที่นักเรียนประทับใจในทางลบด้านการสอน ได้แก่ การที่ไม่รู้จักใช้จิตวิทยาในการสอนและสร้างบรรยากาศในห้องเรียน

จากงานวิจัยดังกล่าว ทำให้ทราบว่านักเรียนมีความสนใจในกิจกรรม ที่ให้ความสนุกสนาน และได้มีการเคลื่อนไหวหรือการแสดงออก ซึ่งเป็นไปตาม ความสนใจตามวัยของ เด็กตามหลักจิตวิทยา

2. ด้านการจัดกิจกรรมการสอนของครู

สุมน อมรวิวัฒน์ (2524 : 1) กล่าวว่า ครูจะต้องเป็นทั้งผู้จัด สถานการณ์ และสร้างสรรค์ประสบการณ์หลาย ๆ ด้าน เพื่อพัฒนาเด็ก ครูจึง จำเป็นจะต้องเข้าใจบทบาทของคน ู้เทคนิคในการสอนแต่ละกลุ่มประสบการณ์ใน หลักสูตร ู้วิธีสร้างสื่อการสอน ู้วิธีจักและประเมินผลการ เรียนการสอนและช่วยเหลือ เด็กที่มีปัญหาได้

✓ ดังนั้นการใช้หลักสูตรจะประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับ ครูผู้สอนเป็นสำคัญ ถึงแม้ว่าหลักสูตรจะเขียนไว้ดีแล้วก็ตาม แต่ถาการสอนของครู คอยคุณภาพจะทำให้เกิดปัญหาการศึกษาตามมา ดังคำกล่าวของหนู ประธาน (2516 : 1) ที่กล่าวว่า ปัญหาการศึกษาของไทยในปัจจุบันมีหลายด้าน แต่ที่สำคัญ ที่สุดคือเรื่องการสอน ครูที่ทำการสอนในสถาบันการศึกษาทุกแห่งส่วนมากจะสอน นักเรียนด้วย วิธีการบรรยายให้นักเรียนฟัง ไม่สอนให้นักเรียนรู้จักคิด ซึ่งจะเห็น ได้ชัดเจนจากผลการวิจัยของ บัวบุษฯ ชื่อตรง (2521 : 64) กรมวิชาการ กองวิจัยทางการศึกษา (2519 : 13) กรมสามัญศึกษา กองการประถมศึกษา (2522 : 105) และผลการวิจัยของนรา บุรณรัช (2517 : 52-53) ซึ่งได้ ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูพบว่า ครูส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีการอธิบาย หรือบรรยาย การตั้งคำถามตามนักเรียน บอกให้นักเรียนจดหรือลอกข้อความบนกระดานดำ และให้ นักเรียนท่องจำมากที่สุด กิจกรรมการสอนที่ครูใช้น้อยคือ การเปิดโอกาสให้นักเรียน ถามหรือแสดงความคิดเห็น นักเรียนมีโอกาสพูดหรือแสดงความคิดเห็นเริ่มน้อยที่สุด

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของชโล วงศ์แสง (2522 : 41-46) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมของครูในระดับมัธยมศึกษา พบว่าการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมที่ครูแสดงออก ส่วนพฤติกรรมที่นักเรียนตอบสนองก็คือ การตอบคำถามของครูเท่านั้น เช่นเดียวกับคำกล่าวของ ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2516 : 33) ที่ว่าในปัจจุบันวิธีสอนที่ครูใช้สอนโดยทั่วไปคือครูเป็นผู้บรรยาย นักเรียนรับฟัง จดจำเนื้อหาที่บอกให้ได้เพื่อนำไปใช้ในการสอบ วิธีสอนแบบนี้นักเรียนเป็นฝ่ายรับ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เมื่อประสบปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันก็ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้นได้

จากผลการวิจัยดังกล่าวได้ข้อค้นพบที่ตรงกันว่า ครูใช้วิธีการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง แสดงให้เห็นว่าการสอนของครูไม่สอดคล้องกับหลักการเรียนการสอนในปัจจุบันที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ด้วยตนเองจากกิจกรรมและประสบการณ์ที่ครูจัดให้ ซึ่งอาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าการสอนของครูยังไม่ได้เป็นไปตามหลักการเรียนการสอนปัจจุบัน และไม่เป็นไปตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด

นอกจากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นแล้วก็ยังมีอีกหลายท่านที่ได้ศึกษาค้นคว้า พฤติกรรมการสอนของครู ซึ่งทำให้ทราบถึงการจกกิจกรรมการสอนของครู รวมทั้งปัญหาในด้านการสอน ซึ่งผู้วิจัยจะขอกล่าวรายละเอียดงานวิจัยแต่ละท่าน ดังนี้

ทองสุข รวยสูงเนิน (2526 : 50-53) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ พฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสอนที่ครูปฏิบัติมากที่สุด คือวิธีการบอก อธิบายหรือบรรยาย วิธีการสนทนา ซักถาม อภิปรายหรือแสดงความคิดเห็น วิธีการให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง และวิธีการให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริง ครูที่ชมเสนอแนะและควบคุมการแสดงบทบาทสมมติหรือละคร ครูให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือตอบคำถามในบทเรียน การใช้สื่อการเรียนการสอนที่ครูปฏิบัติมากที่สุด คือครูใช้บัตรคำ แถบประโยคหรือแผนภูมิ ประกอบการสอน ครูใช้กระดานคำเสนอเนื้อหาสาระของบทเรียน

สำหรับสันตัก อินทริกานนท์ (2526 : 62-65) ได้ทำการสำรวจปัญหา การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในระดับประถมศึกษา : การศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูระดับประถมศึกษาที่สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 โรงเรียนละ 5 คน

จำนวน 157 โรง ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหา
 ด้านแบบเรียนและสื่อการเรียน ครูมีปัญหายุ่งในระดับกลาง และครูได้เสนอปัญหา
 เพิ่มเติม คือปัญหาแบบเรียนและอุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอ ปัญหาหลักสูตรกลุ่ม
 สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ไม่เหมาะสมกับท้องถิ่น ปัญหาครูขาดความรู้ความสามารถ
 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่ครู
 เลือกใช้มากที่สุดคือ การสอนโดยใช้เพลงและเกม การเชิญวิทยากรจากท้องถิ่นมา
 บรรยายและจัดการศึกษานอกสถานที่ เป็นวิธีที่ใช้น้อยที่สุด

กุลวดี เรืองเกษ (2518 : 60) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู
 ด้านการเตรียมการสอนและด้านการใช้อุปกรณ์การสอนของครู เป็นผู้สอนวิชาภาษาไทย
 ในระดับชั้นประถมศึกษาของจังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2517 จำนวน 40 คน ผล
 การวิจัยสรุปได้ว่า ครูที่มีเพศ วุฒิ จำนวนปีที่ทำการสอน และสังกัดของโรงเรียนที่
 ต่างกันนั้น มีพฤติกรรมการสอนด้านการเตรียมการสอน และด้านการใช้อุปกรณ์
 การสอนไม่แตกต่างกัน และอาจกล่าวได้ว่า ครูที่มีพฤติกรรมการสอนในด้านการ
 เตรียมการสอนมากก็ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนมากด้วย

ส่วนธีระ รุญเจริญ (2520 : 54) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอน
 ในชั้นเรียนของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า พฤติกรรมการสอนที่ครูใช้ใน
 ระดับสูง ได้แก่ บอกให้นักเรียนจดหรือลอกข้อความบนกระดาน ไม่ค่อยสอนภาค
 ปฏิบัติและมักให้นักเรียนท่องจำ หลักการ กฎ และทฤษฎี โดยไม่เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง
 ครูไม่ค่อยสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน

พะเยาว์ ปาลวัฒน์ (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการ
 การสอนของครูชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งตามแผนการสอนจริยศึกษา หลักสูตรประถมศึกษา
 พุทธศักราช 2521 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสอนที่ครูปฏิบัติมากที่สุดคือ พฤติกรรม
 การสอนประเภทกิจกรรมที่ครูและนักเรียนกระทำร่วมกัน รองลงมาคือ กิจกรรมที่ครู
 ให้นักเรียนทำตามลำพัง ส่วนพฤติกรรมที่ครูปฏิบัติน้อยที่สุดคือ กิจกรรมการเน้น
 กระบวนการกลุ่ม

ชลอ วงศ์แสง (2520 : 42) ได้ศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมการ
 วาจาในการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของครูจำนวน

30 คน และนักเรียนจำนวน 30 ห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางวาจาที่ปรากฏในการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมของครู 78.34% เป็นพฤติกรรมของนักเรียนเพียง 17.00% พฤติกรรมทางวาจาที่ปรากฏมากในการเรียนการสอนเรียงตามลำดับคือ การอธิบาย การใช้คำถามที่นำไปสู่การอธิบาย การขยายความ

ในปี พ.ศ. 2524 กรมวิชาการ (2524 : 36-42) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 2 ซึ่งได้ผลสรุปว่า พฤติกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ครูใช้มากเรียงตามลำดับคือ ครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ ครูอธิบายและมอบหมายงานให้นักเรียนทำ ส่วนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า พฤติกรรมการสอนที่ครูใช้มากตามลำดับคือ ครูมอบหมายงานให้นักเรียนทำ ครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ ครูให้นักเรียนหาคำอ่านบนกระดานดำ

กองวิจัยทางการศึกษา (2524 : 35) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรมของครูและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับทดลอง) และที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูและนักเรียนตามหลักสูตรทั้งสองดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสอนของครูที่ใช้หลักสูตรใหม่และหลักสูตรเก่ามีลักษณะเช่นเดียวกัน แต่มีแนวโน้มไปในทางที่ครูที่ใช้หลักสูตรใหม่หุ้มน้อยลง ซึ่งเป็นการหุ้เพื่อบรรยายและครูมีบทบาทในการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ มีการชมเชยให้กำลังใจและยอมรับความรู้สึกของนักเรียนเกิดขึ้นน้อยมาก พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มว่านักเรียนตามหลักสูตรใหม่ใช้เวลาหุ้เพื่อตอบสนองการหุ้ของครูมากกว่านักเรียนหลักสูตรเก่า

สำหรับเกตุภูมิ มากมี (2527 : 124-130) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสอนของครูสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ที่ได้รับการฝึกอบรมจากโครงการฝึกอบรมครูประจำการในการสอนสอศแทรกจรรยาบรรณตามหลักสูตรประถมศึกษา ตามการรับรู้ของครู และนักเรียนโดยวิธีการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารครู และนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากที่ครูได้รับการฝึกอบรมไปแล้ว ครูเน้น่าเทคนิค การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้บทบาทสมมติ การใช้กรณีตัวอย่างไปใช้

การทำงานกลุ่มของนักเรียนแต่ละกลุ่มนั้น จะมีนักเรียนเพียง 1 หรือคนเท่านั้นที่จะเป็นผู้ทำงาน สมาชิกคนอื่น ๆ จะเล่นของเล่น วาดภาพ หรือคุยกับเพื่อน ครูไม่ได้อุบายควบคุมดูแล หรือให้คำแนะนำในการทำงานกลุ่มเลย หน้าที่ของครูคือ คอยเฝ้าระวัง และควบคุมในเรื่องเวลา ระเบียบของห้องเรียน และการส่งเสียงดัง เป็นต้น

ตัวแทนกลุ่มที่ออกมารายงานใช้วิธีการเดียวกันทุกโรงเรียนคือการออกมายืนอ่านหน้าชั้น ส่วนโรงเรียนขนาดเล็ก ครูมีพฤติกรรมการสอนแตกต่างไปจากครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่เป็นอันมาก บรรยากาศการเรียนการสอนอบอุ่น ไปด้วยความรัก ครูและนักเรียนมีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ตอบคำถาม และแสดงความคิดเห็น ในการทำงานกลุ่มไม่จัดเป็นกลุ่มที่ถาวร ครูพร้อมที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ทำให้นักเรียนกล้าพูด กล้าทำ และกล้าแสดงออก พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก บุคลิกภาพและพฤติกรรมของนักเรียน มีคุณลักษณะที่เป็นไปตาม จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ความที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยนักเรียนได้ฝึกแก้ปัญหาและฝึกการทำงานร่วมกับหมู่คณะ โดยมีครูคอยให้คำแนะนำให้กำลังใจอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง

จากการศึกษางานวิจัยด้านการจัดกิจกรรมการสอนครูของบุคคลต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า ครูส่วนใหญ่ยังสอนโดยยึดแนวการสอนเดิม คือการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง การสอนโดยให้นักเรียนเป็นผู้กระทำมีส่วนร่วมในการเรียนยังเกิดขึ้นน้อย นอกจากนี้ครูยังมีปัญหาในการใช้สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ไปด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย